

**STRATEGIA ROZWOJU GMINY
CIEPŁOWODY NA LATA 2009-2014**

Ciepłowody 2009

*„Siła państwa i jego rozwój zależą w dużej mierze
od mądrej i sprawnej pracy samorządów tak,
aby dla wszystkich w domu ojczystym
starczyło chleba i żeby nikt nie czuł się zapomniany”.*

Jan Paweł II

NASZE ATUTY

G = GOSPODARNOŚĆ

M = MĄDROŚĆ

I = INICJATYWA

N = NOWATORSTWO

A = AKTYWNOŚĆ

C = CZYSTE ŚRODOWISKO

I = INICJATYWA

E = ENTUZJAZM

P = PRACOWITOŚĆ

Ł = ŁAD I PORZĄDEK

O = OTWARTOŚĆ

W = WITALNOŚĆ

O = ODNAWIALNA ENERGIA

D = DEMOKRACJA

Y = I POZOSTAŁE ATUTY

Szanowni Państwo
Mieszkańcy i Przedsiębiorcy Gminy Ciepłowody

Niniejszy dokument: „Strategia Rozwoju Gminy Ciepłowody do 2014 roku” jest drugim w historii Naszej Gminy wieloletnim programem rozwoju całej Gminy.

Strategię budowaliśmy w ścisłej współpracy z przedstawicielami różnych środowisk społecznych i gospodarczych i pracownikami Urzędu Gminy, oceniliśmy sytuację społeczno-gospodarczą w gminie według stanu na początek 2007 roku i określiliśmy główne problemy, jakie występują na Naszym terenie.

Do najważniejszych problemów występujących w Gminie zaliczyliśmy przede wszystkim:

- Nieuregulowaną sytuację w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych;
- Nieodpowiedni stan nawierzchni sieci drogowej;
- Zbyt słabo rozwiniętą działalność gospodarczą;
- Niski poziom opieki zdrowotnej;
- Brak bazy turystycznej;
- Wadliwą organizację dydaktyczną oświaty.

W Strategii określamy, co powinniśmy zrobić, aby poprawiła się jakość życia całej społeczności naszej Gminy.

Zaproponowaliśmy następujący cel główny w Strategii rozwoju naszej Gminy: **„Trwały i bezpieczny dla środowiska rozwój społeczno – gospodarczy gminy przy pełnym wykorzystaniu jej walorów przyrodniczych, historycznych i lokalizacyjnych oraz zasobów pracy i potencjału ekonomicznego”**.

Wypracowaliśmy też cztery cele strategiczne, które będziemy realizować w najbliższych latach. Dla każdego z celów strategicznych określiliśmy konkretne zadania szczegółowe.

Nasza Strategia ma charakter otwarty, jeżeli pojawią się nowe problemy do rozwiązania lub zmienią się warunki funkcjonowania Gminy dokonamy niezbędnych zmian w zadaniach szczegółowych.

Mam nadzieję, że niniejsza Strategia poprzez wyraźne wskazanie zadań, jakie powinny podjąć organy Samorządu Gminy pomoże osiągnąć wzrost gospodarczy i poprawić warunki życia i pracy w Naszej Gminie. Ponadto jestem przekonany, że ogół mieszkańców włączy się w wykonywanie zadań ujętych w niniejszym dokumencie i piękna wizja Gminy zaprojektowana przez naszych Przedstawicieli w pełni urzeczywistni się.

W tym miejscu serdecznie dziękuję wszystkim uczestnikom spotkań poświęconych problemom gminy oraz programowi rozwoju gminy za liczne i aktywne uczestnictwo w tej pracy, tak ważnej dla całej Wspólnoty Gminy.

WÓJT GMINY

JAN BAJTEK

SPIS TREŚCI

WSTĘP	8
I. HISTORIA GMINY CIEPŁOWODY	12
II. AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA NA OBSZARZE OBJĘTYM STRATEGIĄ	14
II. 1. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE	14
II.1.1. Powierzchnia	16
II.2. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE.....	17
II.2.1. Rzeźba terenu i budowa geologiczna	17
II.2.2. Klimat.....	20
II.2.3. Gleby.....	21
II.2.4. Lasy.....	21
II.2.5. Bogactwa naturalne	23
II.2.6. Wody	30
II.3. ŚRODOWISKO KULTUROWE.....	32
II.4. ROZWÓJ PRZESTRZENNY I URBANISTYCZNY GMINY.....	38
II.4.1. Lokalna infrastruktura techniczna.....	38
II.4.2. Gospodarka wodno - ściekowa	40
II.4.3. Gospodarka odpadami	43
II.4.4. Mieszkalnictwo	43
II.5. SFERA SPOŁECZNA	45
II.5.1. Ludność.....	45
II.5.2. Oświata.....	48
II.5.3. Kultura.....	49
II.5.4. Sport i Rekreacja	50

II.6. GOSPODARKA	51
II.6.1. Rolnictwo i gospodarka leśna	52
II.6.2. Aktywność gospodarcza	52
II.6.3. Turystyka	54
III. ANALIZA UWARUNKOWAŃ ROZWOJOWYCH GMINY CIEPŁOWODY.....	57
III.1. Otoczenie zewnętrzne	57
III.1.1. Cele rozwoju województwa dolnośląskiego	57
III.1.2. Cele rozwoju Powiatu Ząbkowickiego.....	58
III.1.3. Pozostałe uwarunkowania.....	58
III.2. Analiza SWOT	59
IV. CELE STRATEGICZNE ROZWOJU GMINY CIEPŁOWODY	62
IV.1. Wizja i misja gminy Ciepłowody.....	62
IV.2. Płaszczyzny rozwoju gminy Ciepłowody	64
IV.3. Cele strategiczne gminy Ciepłowody	66
IV.4. Harmonogram realizacji i finansowania Strategii	73
V. MONITORING I SYSTEM WDRAŻANIA STRATEGII	82
VI. PROMOCJA	84
SPIS MAP, RYSUNKÓW, TABEL.....	86

Obowiązek opracowania strategii rozwoju gminy wynika z przepisów Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Ustawa wskazuje, że politykę rozwoju w skali lokalnej prowadzi samorząd gminny (artykuł 3, punkt 3 cytowanej Ustawy), na podstawie strategii rozwoju (artykuł 4, punkt 1 cytowanej Ustawy). Ponadto potrzeba posiadania strategii wynika z wewnętrznych potrzeb planistycznych samorządu gminy, z zamiaru czynnego włączania mieszkańców gminy do wyznaczania priorytetowych kierunków działania organów samorządu gminnego oraz czytelnego planowania wydatków publicznych na okres wielu lat

Na wstępie prac nad strategią przyjęto założenie, że dokument strategii zostanie opracowany tzw. metodą partnerską. W tak opracowywanej strategii najważniejsze części ustalane są z przedstawicielami wszystkich zainteresowanych środowisk gminy. Partnerskie podejście do budowania strategii pozwala na uniknięcie autorytarnego podejmowania decyzji dotyczących warunków życia całej społeczności gminy. Daje też satysfakcję członkom wspólnoty samorządowej z podmiotowego ich potraktowania w procesie decyzyjnym.

Opracowana strategia ma charakter kompleksowy. Obejmuje ona przede wszystkim zagadnienia, które stanowią przedmiot pracy samorządu gminnego. Dodatkowo zawiera zadania dotyczące autonomicznych decyzji podmiotów gospodarczych, organizacji społecznych, gospodarstw domowych. Cele i zadania zaplanowane dla innych podmiotów niż samorząd gminy mają charakter fakultatywny i wskazują preferowane kierunki działań tych podmiotów.

Strategia jest dokumentem własnym samorządu gminnego, jednak po jej uchwaleniu przez Radę Gminy staje się normą prawną dla tego samorządu.

Pierwszym etapem w procesie tworzenia strategii było opracowanie, na podstawie dostępnych danych źródłowych, diagnozy społeczno – gospodarczej gminy. Celem tej diagnozy było określenie zasobów gminy, takich, jak: środowisko przyrodnicze, dziedzictwo kulturowe, przestrzeń i sieć osadnicza, kapitał ludzki, działalność

gospodarcza, infrastruktura techniczna, oświata, kultura, sport, aktywność społeczna i finanse gminy. Opracowano także tzw. syntetyczne wskaźniki pozwalające ocenić gminę Ciepłowody na tle średnich danych statystycznych dotyczących gmin w województwie dolnośląskim.

Drugim etapem w procesie tworzenia strategii była ocena społeczna gminy, dokonana przez liderów lokalnych. W ramach tej oceny przeprowadzono tak zwaną analizę SWOT polegającą na zidentyfikowaniu mocnych i słabych stron gminy oraz szans i zagrożeń związanych z jej rozwojem. Analizę SWOT prowadzono w podziale na cztery dziedziny: środowisko, gospodarka, sfera społeczna i infrastruktura techniczna. Dokonano także społecznej identyfikacji najważniejszych problemów występujących w gminie, których rozwiązanie powinno stanowić cel strategii.

Trzecim etapem w pracy nad strategią było zaprojektowanie planu rozwoju gminy, który pozwoli na rozwiązanie najważniejszych problemów wskazanych podczas debaty społecznej docelowo osiągnięcie wizji gminy wypracowanej przez liderów społecznych.. Etap ten realizowano we współpracy z pracownikami Urzędu Gminy w Ciepłowodach, radnymi i innymi osobami odpowiedzialnymi za wykonywanie zadań realizowanych przez samorząd gminny. Na zakończenie prac projektowych zorganizowano drugą debatę liderów lokalnych poświęconą ocenie programu działań gminy.

Przy planowaniu zadań objętych planem rozwoju gminy uwzględniano informacje o pomocy finansowej w ramach programów operacyjnych. Cele i zadania wyznaczone w strategii rozwoju gminy nawiązują do celów i priorytetów w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku. Przy opracowaniu programu rozwoju gminy uwzględniono zapisy programów operacyjnych:

1. Dokumenty ogólne:

- *Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007 – 2013*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, maj 2007 rok,
- *Strategia Rozwoju Kraju 2007 – 2015*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, listopad 2006 rok,

- *Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku*, Załącznik do Uchwały Nr XLVIII/649/2005 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 30 listopada 2005 roku
  - *Strategia Rozwoju Gospodarczego Powiatu Ząbkowickiego aktualizacja strategii dokonana uchwałą Rady Powiatu Ząbkowickiego z dnia 9 lutego 2006 r.*
2. Dokumenty branżowe:
- *Narodowy Program Zdrowia na lata 2007 – 2015*, Załącznik do Uchwały Nr 90/2007 Rady Ministrów z dnia 15 maja 2007r.,
  - *Sektorowa Strategia Rozwoju Turystyki na obszarach wiejskich w gminach: Kluczbork, Wołczyn i Lasowice Wielkie*, Polska Agencja Rozwoju Turystyki S.A. Warszawa maj 2006r.,
  - *Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych*, Warszawa, grudzień 2003 r.,
  - *Polityka Transportowa Państwa na lata 2006 – 2025*, Warszawa, czerwiec 2005.

Dokument niniejszej strategii zawiera typowe dla tego typu opracowań. W skład niniejszej strategii wchodzi wymienione niżej części:

- Diagnoza faktograficzna stanu społeczno- gospodarczego gminy, obejmująca zagadnienia: organizacja samorządu gminy, środowisko, dziedzictwo historyczne, kapitał ludzki, gospodarka, infrastruktura społeczna, infrastruktura techniczna, budżet gminy.
- Diagnoza społeczna stanu gminy: w tym: analiza SWOT, priorytetowe problemy w gminie, wizja i misja gminy priorytetowe problemy występujące w gminie.
- Program rozwoju gminy obejmujący: wizje i misje gminy, strategiczne cele gminy, projekty o szczególnym znaczeniu dla osiągnięcia celów strategicznych gminy
- Prognoza finansowa zadań objętych strategią
- Spójność strategii z krajową i regionalną polityką rozwoju.

Strategię zaplanowano na lata 2007 – 2014. Taki wybór czasokresu strategii wynika z potrzeby dostosowania zadań szczegółowych planowanych do realizacji ze środków publicznych do okresu wsparcia finansowego z funduszy strukturalnych Unii

Europejskiej w ramach tzw. programów operacyjnych na lata 2007 – 2013 z możliwością finansowania wydatków do 2015 roku.

Program rozwoju gminy ma charakter otwarty. Przewiduje się możliwość korekt zadań szczegółowych w zależności od bieżących potrzeb społeczności gminy i zmiany zewnętrznych uwarunkowań jej rozwoju.

W procesie opracowywania Strategii rozwoju gminy Ciepłowody do 2014 roku udział wzięli: Wójt, radni gminy, pracownicy Urzędu Gminy oraz liczne grono przedstawicieli różnych środowisk.

I. HISTORIA GMINY CIEPŁOWODY

Obszar gminy to teren najstarszego osadnictwa na Dolny Śląsku, o czym świadczy duże nagromadzenie stanowisk archeologicznych i cmentarzysk. Wieś Ciepłowody, podobnie jak kilka innych miejscowości w gminie, jest wzmiankowana po raz pierwszy w tzw. Księdze Henrykowskiej pod datą 1222 r. jako posiadłość rycerska polskiego rycerza Alberta Łyki, który przekazał część swoich posiadłości w rejonie Ciepłowód klasztorowi cystersów w Henrykowie.

Zdjęcie 1 Ruiny zamku z początku XVI wieku w Ciepłowodach

Źródło: www.cieplowody.pl

Nazwa wsi nawiązuje do istniejącego tutaj i znanego od XIII w. ciepłego źródła wody mineralnej. Od 1280r. wieś była posiadłością rycerską, początkowo w rękach polskich rycerzy, np. Jana Ciekło - kanclerza księcia ziębickiego Bolka II i wójta Ząbkowic, później ziemczonych rodów śląskich: Reibnitzów, Seidlitzów, Schreyvogłów, Schweinischenów. Już w XII w. istniał tutaj gródek o konstrukcji

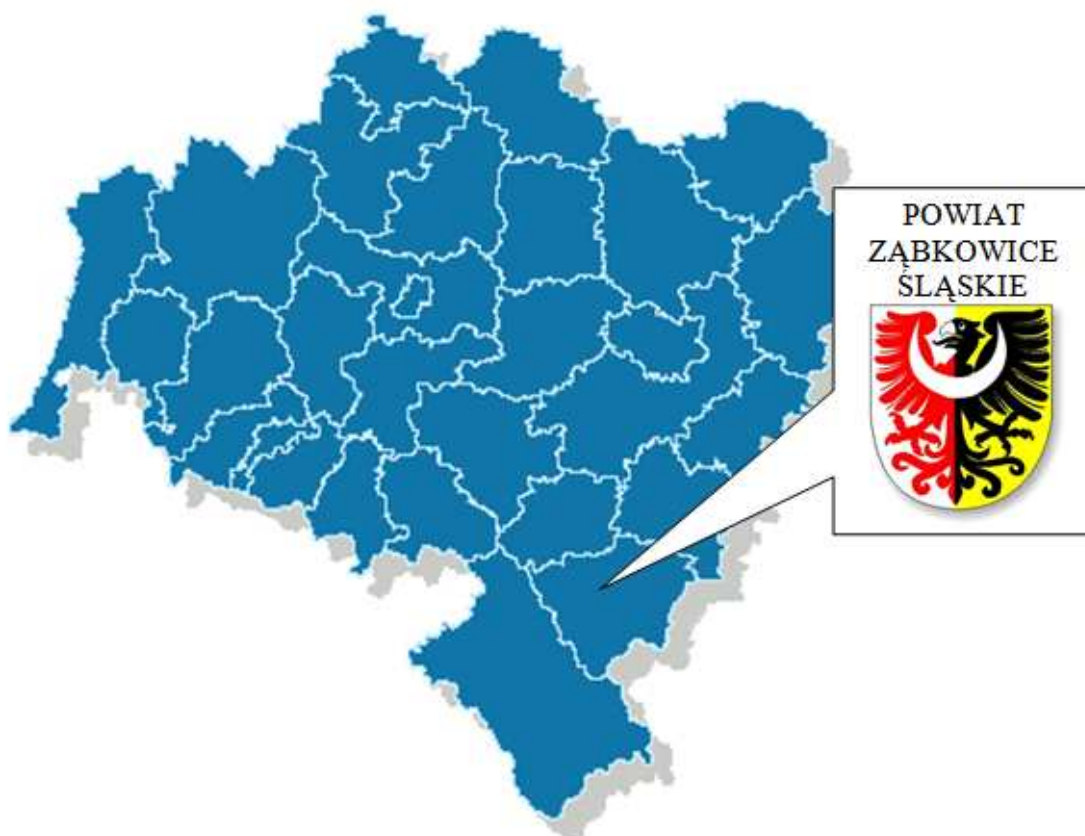
drewniano - ziemnej, który w XIV i XVI w. przebudowano w murowany zamek rycerski otoczony fosą i wałami ziemnymi, istniejący w formie ruiny do dzisiaj. Wsie leżące w zachodniej części gminy: Muszkowice, Stary Henryków, Wilamowice, Cienkowice, Czesławice, Piotrowice Polskie i Baldwinowice były już od średniowiecza do 1810 r. posiadłością klasztoru cystersów w Henrykowie. Po sekularyzacji dóbr klasztornych weszły w skład klucza majątków należących do Marianny Wilhelminy Orańskiej, a później książąt sasko - weimarskich. W 1906 r. uruchomiono na terenie gminy linię kolejową - tzw. Ząbkowicką Kolejkę Powiatową, łączącą Ząbkowice Śl. z Ciepłowodami, która w Ciepłowodach miała swoją stację węzłową i połączenie z Henrykowem i z Kondratowicami. Kolejka przyczyniła się do rozwoju gospodarczego gminy.

II. AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA NA OBSZARZE OBJĘTYM STRATEGIĄ

II. 1. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE

Gmina Ciepłowody położona jest w powiecie ząbkowickim w południowej części Dolnego Śląska. Od północy graniczy z gminami Strzelin i Kondratowice, a od północnego – zachodu, południowego – zachodu i południowego – wschodu z gminami Niemcza, Ząbkowice Śląskie i Ziębice.

Mapa 1 Powiat ząbkowicki na tle województwa dolnośląskiego

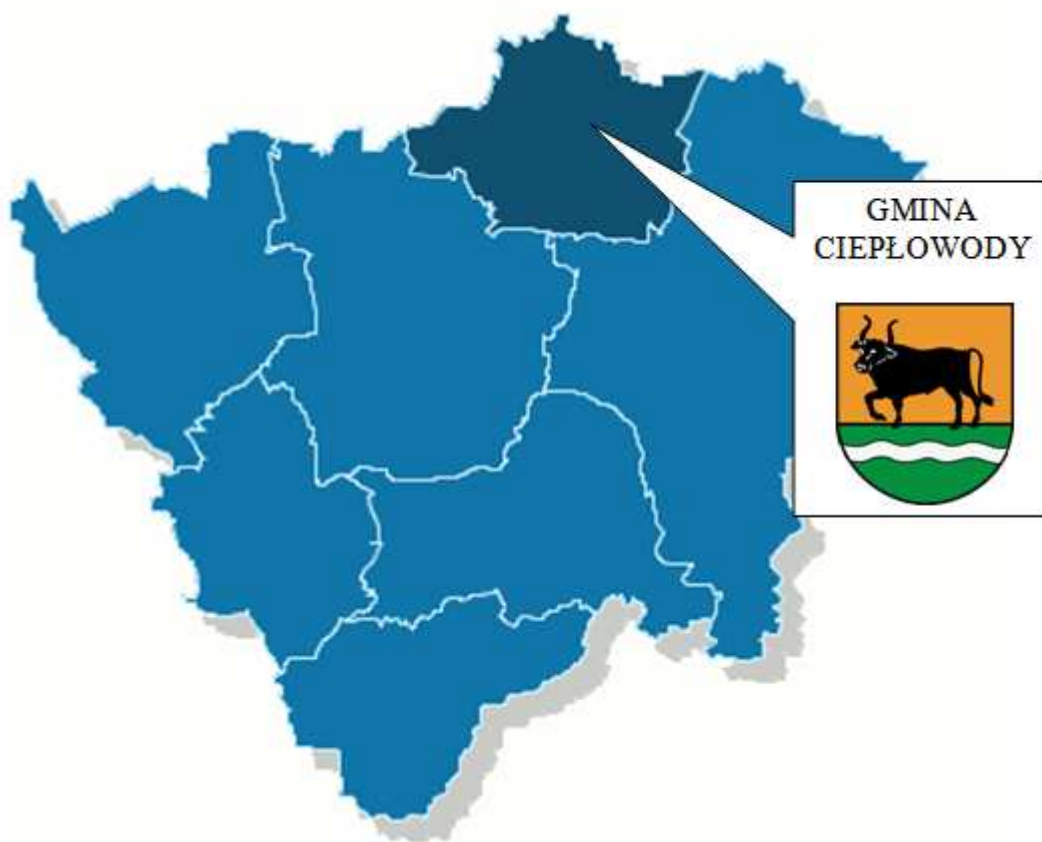

Źródło: opracowanie własne na podstawie mapy ze strony www.gminy.pl

Pod względem geograficznym leży na Przedgórzu Sudeckim w obrębie Wzgórz Dobrzenickich, Niemczańskich, Szklarskich i Lipowych. Głównym ciekim wodnym

odwadniająca teren gminy jest rzeka Ślęza, która w pobliżu Kolonii Bobolice ma swoje źródła. Jej dopływ Mała Ślęza przepływa przez środek gminy. Obszar Gminy Ciepłowody zajmuje część obszaru wytyczonego przez historyczne grody - miasta: Niemczę na pn.-zach., Strzelin na pn.-pn.-wsch., Ziębice na pd.-wsch. i Ząbkowice Śl. Na pd.-zach. Obszar gminy leży na pradawnym szlaku migracyjnym i handlowym, łączącym południe Europy z rejonami Morza Bałtyckiego. Wieś Ciepłowody lokowano na prawach magdeburskich w 1242 r. jako własność świecką. Nazwa wsi Ciepłowody nawiązuje do ciepłych wód gruntowych (źródlanych) występujących na obszarach zamieszkałych w okresie wczesnego średniowiecza. Do ukazania herbu postanowiono przyjąć tarczę późnogotycką o lekko zaostrej krawędzi. Czarny tur na złotym tle odnosi się do herbu rycerza: Alberta z Brodą, który lokował wieś Ciepłowody na prawie magdeburskich i był właścicielem zamku. Niżej widoczny jest biały pas przedstawiający ciepłe źródła.

Mapa 2 Gmina Ciepłowody na tle powiatu ząbkowickiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie mapy ze strony www.gminy.pl

Gmina Ciepłowody leży w obszarze chronionego krajobrazu Wzgórz Niemczańsko-Strzelińskich. Gmina ma charakter rolniczy, a około 70 % gleb to grunty orne najwyższej klasy. Pod względem klimatycznym obszar gminy należy do tzw. regionu przedgórskiego ze średnią temperaturą ok. 8 °C, a w okresie wegetacyjnym ok. 14 °C. Gmina zaliczona jest do rejonu I o najkorzystniejszych warunkach klimatyczno-glebowych.

II.1.1. POWIERZCHNIA

Centrum administracyjnym gminy i jednocześnie wiodącą miejscowością jest wieś Ciepłowody, licząca około 1400 mieszkańców. Powierzchnia gminy wynosi 7741 ha.

Układ osadniczy Gminy Ciepłowody obejmuje 17 miejscowości wiejskich (sołectwa):

- Ciepłowody, przysiółek – Zakrzów
- Dobrzenice
- Jakubów
- Janówka
- Targowica
- Wilamowice
- Stary Henryków
- Cienkowice
- Czesławice
- Muszkowice
- Piotrowice Polskie
- Baldwinowice
- Kobyła Głowa
- Tomice
- Koźmice
- Karczowice
- Brochocin

II.2. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

II.2.1. RZEŻBA TERENU I BUDOWA GEOLOGICZNA

Gmina Ciepłowody leży na Przedgórzu Sudeckim w obrębie mezoregionu fizyczno – geograficznego zwanego Wzgórzami Niemczańsko – Strzelińskimi. W ukształtowaniu powierzchni wyraźne zaznaczają się pasma wzniesień i rozdzielających je obniżeń, wykorzystywanych przez dopływy Odry (Ślężę z Małą Ślężą i Oławę) oraz dopływy Nysy Kłodzkiej. W obrębie gminy w skład mezoregionu wchodzi następujące mikroregiony:

- Wzgórze Szklarskie,
- Wzgórze Dobrzeńskie,
- Kotlina Henrykowska.

Zdjęcie 2 Wzgórze Niemczańsko-Strzelińskie

Wzgórze Szklarskie Niewielkie pasmo wzgórz będące podjednostką Wzgórz Niemczańsko-Strzelińskich, stanowiącą teren o podobnym charakterze. Pasma o długości ponad 8 kilometrów i rozciąga się na linii północ - południe, od okolic miejscowości Niemcza do granic miejscowości Ząbkowice Śląskie. Są to niewysokie w większości bezleśne wzniesienia nie przekraczające 400 m n.p.m., opadające

w kierunku wschodnim do doliny Ślęzy. Zachodnie zbocza pasma ogranicza Szklarka i są bardziej strome. Najwyższym szczytem pasma jest Siodlasta (384m n.p.m.) położona na południowym krańcu pasma, niedaleko od miejscowości Siodłowice.

Wzgórza Szklarskie położone są w dorzeczu Odry Największą rzeką jest Szklarka lewostronny dopływ Ślęzy zbierająca wody z zachodnich zboczy wzgórz, ze wschodnich zboczy wody odprowadzane są przez potoki stanowiące dopływy Ślęzy.

Zdjęcie 3 Muszkowicki Las Bukowy

Źródło: www.cieplowody.pl

Wzgórza charakteryzują się urozmaiconą rzeźbą terenu o płaskich wierzchołkach, wzniesień i średnim nachyleniu zboczy pasma, w które wcinają się doliny potoków. Wzgórza mają charakterystyczną strukturę dla grzbietów i wzgórz wyspowych oraz przedgórz o cechach twardzieli i ostańców. Naturalne odsłonięcia skalne są stosunkowo rzadkie i ograniczają się jedynie do zboczy i wciętych dolin potoków. Wzgórza, charakteryzując się płaskimi wierzchołkami i łagodnymi stokami, tworzą różnicę wysokości terenu sięgającą ok. 160 m. Najwyższe wzniesienia występują w południowej części wzgórz.

Mapa 3 Ziemia ząbkowicka

Źródło: http://eko.wbu.wroc.pl/eko/images/pdf/mapa_8_1.pdf

Wzgórza Dobrzeńskie Niewielkie pasmo wzgórz będące podjednostką Wzgórz Niemczańsko-Strzelińskich, stanowiącą teren o podobnym charakterze. Pasma o długości ponad 20 kilometrów i rozciąga się południkowo, od północnej granicy miejscowości Stolec na południu do okolic miejscowości Maleszów na północy. Są to niewysokie w większości bezleśne wzniesienia nieprzekraczające 400 m n.p.m., opadające łagodnie w kierunku wschodnim do doliny małej Ślęzy. Zachodnie zbocza pasma ogranicza Żelowicka Struga i są one strome. Najwyższym szczytem pasma jest Cierniowa Kopa - (384m n.p.m.) położona na południowym krańcu pasma. Z większych wzniesień to: Babia Góra - (357m n.p.m.), Kawia Góra (Łysica) - (339m n.p.m.), Kamieńczyk - (341m n.p.m.), Góra Twardziel (358m n.p.m.).

Wzgórza charakteryzują się urozmaiconą rzeźbą terenu z ostrymi spadkami zboczy po stronie zachodniej, w które wcinają się doliny potoków i głębokie wąwozy o nasuniętych na krystaliczny rdzeń lessach. Naturalne odśnieżenia skalne są stosunkowo rzadkie i ograniczają się jedynie do zboczy i wciętych dolin potoków.

Wzgórza zajmują północno wschodni fragment niecki śródsudeckiej, na oderwanym i wypiętrzonej fragmencie formacji skalnej Masywu Czeskiego. Wzgórza powstały w czasie najstarszych ruchów górotwórczych i nie podlegały zmianom w czasie późniejszych fałdowań. Ostateczny wygląd wzgórz otrzymały w okresie epoki lodowcowej, kiedy to lądolód skandynawski naniósł w doliny grubą warstwę osadów. Wzgórza zbudowane są ze skał metamorficznych metamorfiku niemczańsko-kamienieckiego, tworzą go sjenity niemczańskie, są to łupki krystaliczne głównie łupki dwułyżczykowe i gnejsy biotytowe z wkładkami gnejsów leptytowych, w których znajdują się wychodnie granitów i bazaltów.

Kotlina Henrykowska stanowi płaskie obniżenie obejmujące wschodnią część gminy. Najwyżej położony punkt (339 m n.p.m.) zlokalizowany jest w pobliżu miejscowości Piotrowice Polskie, a najniższy (223 m n.p.m.) w rejonie Muszkowic. Położenie gminy w mezoregionie Wzgórz Niemczańsko-Strzelińskich powoduje, że krajobraz nie jest monotony; wzgórza, charakteryzując się płaskimi wierzchołkami i łagodnymi stokami, tworzą deniwelację terenu sięgającą ok. 160 m. Najwyższe wzniesienia występują w zachodniej i południowo - zachodniej części gminy tworząc krajobraz o znaczących walorach.

Pod względem geologicznym opisywany teren należy do bloku przedsudeckiego. Występują tu paleozoiczne skały metamorficzne (łupki łuszczkowe, para- i ortognejsy) zaliczane do środkowowaryscyjskiego progu krystalicznego. Podłoże krystaliczne w ciągu setek milionów lat uległo wielu procesom tektonicznym, powodując powstanie głębokich szczelin i rozłamów oraz gęstej sieci spękań skalnych. Przeważające głębokości występowania skał paleozoicznych to 40-50 m p.p.t.

II.2.2. KLIMAT

Pod względem klimatycznym obszar gminy należy do tzw. regionu przedgórskiego ze średnią temperaturą około 8 st. C, a w okresie wegetacyjnym poniżej 14 st. C, najmniejsze opady występują w maju i sierpniu i wynoszą około 130 mm. Lokalnie klimat jest bardziej zróżnicowany, na terenie gminy przeważają wiatry sektora zachodniego, tj. północno-zachodnie, zachodnie i południowo-zachodnie.

II.2.3. GLEBY

Gmina ma najkorzystniejsze w skali subregionu Wałbrzyskiego, warunki klimatyczno – glebowe. Gleby na obszarze gminy zaliczone są do I i II klasy gruntów ornych za wyjątkiem kompleksu Wzgórz Szklarskich, gdzie występują gleby zaliczone do III klasy gruntów. Ponadto w dolinach dominują mady, gleby brunatne i czarne ziemie wykorzystywane jako trwałe użytki zielone. Bez wątplenia największym bogactwem gminy są bardzo dobre gleby pochodzenia lessowego położone w obszarze o dobrych warunkach termiczno-wilgotnościowych. Zespół tych czynników tworzy bardzo dobre warunki dla rozwoju rolnictwa. Według klasyfikacji bonitacyjnej terenu gminy, grunty klas I-III zajmują ponad 73% powierzchni ogólnej, klasy IV – 7,0%. Około 92% powierzchni ogólnej gminy jest objęte prawną ochroną, teren ten tworzą wartościowe areale rolne (ca 80% powierzchni gminy) wraz z terenami leśnymi (lasy grupy I).

II.2.4. LASY

Stopień lesistości gminy jest bardzo niski. Udział lasów w strukturze użytkowania terenu gminy wynosi ok. 14% powierzchni ogólnej. Las jako czynnik środowiskowy nie odgrywa roli pierwszoplanowej na obszarze gminy, tylko niewielki fragment największego kompleksu leśnego tj. Muszkowickiego Lasu Bukowego odgrywa funkcję wodochronną. W południowo – wschodniej części gminy znajduje się rezerwat przyrody „Muszkowicki Las Bukowy” o powierzchni 16,43 ha, utworzony w 1966 roku. Rezerwat obejmuje swym zasięgiem fragment pierwotnego lasu bukowego. Oprócz buka występuje tutaj również dąb bezszypułkowy, jawor, świerk, jesion, wiąz górski i lipa drobnolistna. Dodatkowym walorem jest bogate podszycie i runo leśne oraz ciekawa fauna z rzadko spotykanymi gatunkami ślimaków i mięczaków. Najcenniejsze przyrodniczo obszary gminy są objęte ochroną i tak na terenie gminy, prócz pomników przyrody ożywionej, wyodrębniony jest: rezerwat leśny częściowy pn.: „Muszkowicki Las Bukowy”, obszar chronionego krajobrazu, który swym zasięgiem obejmuje Las Muszkowicki oraz fragment północno-zachodniej części gminy, które fragment Obszaru Chronionego Krajobrazu Wzgórz Niemczańsko - Strzelińskich.

Zdjęcie 4 Kompleks leśny Las Bukowy z rezerwatem „Muszkowicki Las Bukowy”

Źródło: www.cieplowody.pl

Na terenie gminy występują następujące przyrodnicze obszary chronione:

- Rezerwat przyrody „Muszkowicki Las Bukowy” o powierzchni 16,43 ha – jest rezerwatem leśnym częściowym,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Wzgórz Niemczańsko – Strzelińskich, składających się z trzech odizolowanych obszarów, nie tworzy ciągłego przestrzennie kompleksu,
- Otulina Ślęzańskiego Parku Krajobrazowego, obejmująca kompleks Wzgórz Kietczyńskich.

Ponadto znaczna część gminy położona jest w zlewni chronionej rzeki Oławy oraz w obszarze ochrony górniczej zasobów wód leczniczych uzdrowiska Przerzeczyn Zdrój.

II.2.5. BOGACTWA NATURALNE

W granicach gminy występują udokumentowane złoża bazaltu, rud niklu oraz magnezytu jako kopaliny towarzyszącej o znaczeniu gospodarczym. Istnieje prawdopodobieństwo występowania na terenie gminy wód geotermalnych, których obecność powiększyłaby listę elementów środowiska istotnych dla rozwoju gospodarczego gminy.

Surowce naturalne – złoża i eksploatacja:

- bazalt Targowica – eksploatowane
- gnejsy Wilamowice i Ciepłowody (Zakrzów) - nie eksploatowane
- granodioryty Karczowice - nie eksploatowane
- łupki łuszczkowe Baldwinowice - nie eksploatowane
- serpentynit Tomice – procedowanie przyszłej eksploatacji

KAMIENIE DROGOWE I BUDOWLANE

Na terenie gminy Ciepłowody stwierdzono występowanie następujących odmian skalnych, należących do grupy kamieni drogowych i budowlanych: bazalty, gnejsy, granodioryty, serpentynit i łupki łuszczkowe. Spośród wyżej wymienionych odmian skalnych obecnie jedynie bazalty posiadają obszerną dokumentację geologiczną. Występują one w północnej części gminy w pobliżu miejscowości Targowica na granicy z gminą Strzelin. Złoże „Targowica” zostało udokumentowane w 2005 roku w kat. C1 i C2, o zasobach możliwych do wydobycia : 11 632 823 Mg i o łącznej powierzchni 268 505 m². Jego eksploatacja została wznowiona w roku 2004. Większe wystąpienia gnejsów ze śladami dawnej eksploatacji zostały stwierdzone w dwóch miejscach na terenie gminy. Jedno położone jest we wschodniej części gminy. Jest to wystąpienie gnejsów (granitognejsów) sylimanitowych należących do krystaliniku wzgórz strzelińskich. Kamieniołom o wymiarach ok. 50 x 20 x 4m położony jest na zachodnich zboczach wzgórza 253,2 m n.p.m. Jest on częściowo porośnięty drzewami i krzewami, a na dnie wyrobiska okresowo zbiera się woda. Szacunkowe zasoby są niewielkie, rzędu kilkuset tysięcy ton.

Drugim wystąpienie gnejsów zostało zlokalizowane w zachodniej części gminy w rejonie miejscowości Zakrzów (obecnie Kol. Ciepłowody) na wzgórzu Łysica (338,9m n.p.m.). Jest to dość rozległe wystąpienie gnejsów plagioklazowo – mikroklinowych. Podczas wizji terenowej stwierdzono tutaj 5 wyrobisk o przebiegu prawie południkowym, z których największe (100 x 100 x 15m) położone jest po południowej stronie wzgórza. Szacunkowe zasoby (wg inwentaryzacji z 1978 roku) wynoszą ok. 5 mln ton. Wyrobiska w chwili obecnej są częściowo porośnięte krzewami i drzewami, ale dobra lokalizacja, niewielki nakład (ok. 2m) oraz szacunkowe zasoby kwalifikują to wystąpienie gnejsów jako prognostyczne, wymagające dokładnego rozpoznania. Granodioryty odsłaniają się w południowo – zachodniej części gminy na południe od Karczowic w niewielkim kamieniołomie porośniętym drzewami i krzewami.

W orzeczeniu geologicznym wykonanym w 1966 roku skały te zostały określone jako sjenity. Z badań wykonanych w ramach tego orzeczenia wynika, że jest to surowiec o dobrych cechach jakościowych, ale zbyt duży nakład oraz bliskość potoku czynią to wystąpienie nieopłacalnym. Dwa niewielkie kamieniołomy łupków łuszczkowych są zlokalizowane w zachodniej części gminy na południe od Zakrzowa oraz w południowej części gminy na południe od Baldwinowic. Oba wystąpienia są w znacznym stopniu zarośnięte drzewami i krzewami.

Kwarcyty

Wystąpienia kwarcytów trzeciorzędowych tworzą drobne wkładki lub soczewki w obrębie serii osadowej i znane są z rejonów Sieroszowa i Baldwinowic. W tych rejonach, jak również w okolicy Czesławic i Ciepłowód zostały przeprowadzone w 1973 roku (I etap) oraz w 1976 roku (II etap), prace geologiczno – poszukiwawcze za kwarcytem. W ramach prac wykonano badania geofizyczne oraz otwory wiertnicze (6 w rejonie Baldwinowic oraz 5 w rejonie Sieroszowa). W żadnym z wierceń nie natrafiono jednak na kwarcyty. Oba etapy poszukiwań zakończyły się wynikiem negatywnym.

Rudy niklu

Na terenie gminy Ciepłowody zostały stwierdzone dwa złoża rud niklu, zlokalizowane w zachodniej części na granicy z gminą Ząbkowice Śląskie, w obrębie której występuje zasadnicza część złoża „Szkлары”. Są to złoża: „Szkлары – obszar Wzgórza Koźmickie” na północy i niewielka część złoża „Szkлары – obszar Szklana Góra” na południu, którego zasadnicza część leży na terenie sąsiedniej gminy. Złoże „Szkлары – obszar Szklana Góra” stanowi centralną i jedyną dotychczas eksploatowaną część złoża „Szkлары”. Obecnie jest to złoże zaniechane. Jego południowym przedłużeniem jest złoże „Szkлары – obszar Wzgórza Siodłowe”, położone całkowicie na terenie gminy Ząbkowice Śląskie. Na terenie całego złoża „Szkлары” występują egzogeniczne rudy wietrzeniowe, które utworzyły się w wyniku chemicznego wietrzenia serpentynitów i naturalnego wzbogacenia produktów wietrzenia w nowo powstałe związki niklu – hydrokrzemiany (pimelit, garnieryt, suchardyt i in.). Stopień koncentracji niklu w rudzie jest przestrzennie zróżnicowany. Najbogatsze rudy niklu (>1,5% Ni w rudzie) występują zazwyczaj w przyspągowej partii zwietrzliny, tam, gdzie jej miąższość jest największa. Przed I wojną światową prowadzono eksploatację podziemną, a od 1920 roku do czasu wstrzymania eksploatacji, tj. do 1983 roku złoże eksploatowano odkrywkowo, głównie na potrzeby huty wybudowanej w pobliżu zachodniej granicy złoża. Od 1984 roku Zakłady Górniczo – Hutnicze „Szkлары” ostatecznie wstrzymały produkcję.

Kruszywo naturalne

Na terenie gminy Ciepłowody nie udokumentowano dotychczas złoża naturalnego. Zlokalizowano jedynie dwa występowania piasku, mogące mieć znaczenie surowcowe.

Tabela 1 Inwentaryzacja punktów eksploatacji i odśnieżeń kopalni na obszarze gminy Ciepłowody wg stanu na 31.12.1995 r.

Nazwa złoża Miejscowość	Kopalina i jej przydatność	Aktualne zastosowa- wanie kopaliny	Rodzaj opracowania geologiczno- złożowego, rok zatwierdzenia opracowania	Charakterystyka wyrobiska		Forma złoża	Obecny stan wyrobiska E-eksploat. Z-zaniecha-ne W-wyekopl.	Wielkość wydoby- cia w rys. m ³ rys. ton	Stosunki wodne w wyrobisku	Uwagi
				Rodzaj nadkładu, grubość m	Powierzchnia w m ² , głębokość (wysokość) m					
„Targowica” Targowica	bazalt; do produkcji kamienia i kruszyw łamanych	-	U Dok. geol. z 1993	gliny, tufy, rumosz bazaltowy; str. 13	2 268 505; 64	kominy wulkaniczne	Z	0	złoża suche	
- Wilamowice	piasek; na lokalne potrzeby	-	zwiad geologiczny	głina pylasta z otoczkami; 1.5	2 wyrobiska; 800; 6 2 400; 4	płat utworów wodosładow- cowych	Z	0	suche	zarosnięte krzewami
- Wilamowice	gnejs; na lokalne potrzeby	-	zwiad geologiczny	głina, rumosz skalny; 1.5	1 00; 4	masyw	Z	0	częściowo zalańa	zarosnięte krzewami
- Zakrzów (kol. Ciepłowody)	piasek; na lokalne potrzeby	-	zwiad geologiczny	gliny lessopodobne i gliny z otoczkami; 2.5	12 500; 6	płat utworów wodosładow- cowych	Z	0	podmokła	punkt dzikiej eksploatacji
- Zakrzów (kol. Ciepłowody)	gnejs; drogownictwo	-	zwiad geologiczny	rumosz skalny; 2	5 wyrobisk: 10 000; 15 8 000; 12 2 500; 7 2 000; 7 7 000; 12	podkład	Z	0	suche	częściowo zarosnięte drzewami i krzewami

Nazwa złoża Miejscowość	Kopalina i jej przydatność	Aktualne zastosowanie kopaliny	Rodzaj opracowania geologiczno-złożowego, rok zatwierdzenia opracowania	Charakterystyka wyrobiska		Forma złoża	Obecny stan wyrobiska E-eksploat. Z-zaniechane	Wielkość wydobycia w tys. m ³ tys. ton	Stosunki wodne w wyrobisku	Uwagi
				Rodzaj nadkładu, grubość m	Powierzchnia w m ² , głębokość (wysokość) m					
- Zakrzów (kol. Ciepłowody)	łupki liżcacko-kowcy; na lokalne potrzeby	-	zwiad geologiczny	rumosz skalny; 1.5	600; 4	masyw	Z	0	suche	zarosnięte drzewami i krzewami
- Cienkowice	piasek; na lokalne potrzeby	-	zwiad geologiczny	gliny lessopodobne; 1	5 000; 4	osady wodnolodowcowe	Z	0	suche	zarosnięte krzewami
- Baldwinowice	łupki liżcacko-kowcy; na lokalne potrzeby	-	zwiad geologiczny	rumosz skalny; 1.0	8 500; 5	masyw	Z	0	zabagnione	zarosnięte drzewami i krzewami

Tabela 2 Inwentaryzacja zwałów i składowisk odpadów mineralnych na obszarze gminy Ciepłowody wg stanu na dzień 31.12.1995 r.

Miejscowość Właściciel	Forma składowiska	Zajmowana pow. i zasoby m ² , tys.m ³	Charakterystyka odpadów	Przyrost roczny lub ubytek zasobów tys. m ³	Gestor jednostka składowująca	Wykorzystanie surowca odpadowego, nazwa użytkownika	Ewentualne zagrożenia wynikające z istnienia składowiska	Uwagi
Targowica	wałda	5 000; 75 000	nakład i odpady przerobcze	-	-	-	-	składowisko nieczynne

Tabela 3 Zbiorcze zestawienie złóż kopalin o zasobach udokumentowanych, zarejestrowanych, szacunkowych i perspektywicznych na obszarze gminy Ciepłowody wg stanu na 31.12.1995 r.

Nazwa złoża Miejscowość Klasyfikacja stratygiczna	Rodzaj kopaliny główniej	Zastosowanie kopaliny głównej	Rodzaj opracowania geologiczno-złotowego (rok opracowania)	Zasoby w tys. ton lub tys. m ³		Stan zagospoda- rowania Wydobycie kopaliny główniej tys.m ³ tys.ton	Kopaliny towarzyszące	Złote o znaczeniu 1) przemys- łowym 2) lokalnym	Uwagi
				wg opracowania	wg bilansu zasobów				
„Targowica” Targowica CK	bazalt	do produkcji kamienia i kruszyw łazanych	Dok. geol. (1992)	C1 – 26175 C2 – 7394	C1 – 26175 C2 – 7394	Z	nie występuje	1	-
Szkłary – obszar Wągorze Kozmickie CK	rudy niklu	do produkcji żelazo-niklu	„Dodatek nr 2 do dokumentacji geologicznej złóż rud niklu „Szkłary”, obszar „Wągorze Kozmickie”, w kat. B. (1987)	bilans: ruda-1 693 tys.ton, metal-15,3 tys.ton, pozabil: 1 085 tys.ton metal – 5,0 tys.ton	bilans: ruda-1 693 tys.ton metal-15 tys.ton	Z	serpentyt, magnezyt, chryzopraz, talkochoryt, azbest, metale towarzyszące (Fe, Cr, Co, Ti, Mn, V, Zn) -zadnej z w/w kopalin nie uwzględniono w akcie zatwierdzenia dok.	1	-
Szkłary – obszar Szkłana Góra CK	rudy niklu	do produkcji żelazo-niklu	„Dodatek nr 1 do dokumentacji geologicznej złóż rud niklu „Szkłary”, obszar „Szkłana Góra”, w kat. B+C ₁ (1984).	bilans: kat.B+C ruda-7 976 tys.ton metal-63,6 tys.ton pozabil: kat.B+C ₁ ruda-4 194 tys.ton metal-15,7 tys.ton	bilans: kat.B+C ruda-7 976 tys.ton metal-64 tys.ton	Z	serpentyt, magnezyt, chryzopraz, talkochoryt, azbest, metale towarzyszące (Fe, Cr, Co, Ti, Mn, V, Zn) -zadnej z w/w kopalin nie uwzględniono w akcie zatwierdzenia dok.	1	-

Tabela 4 Zbiorcze zestawienie obszarów prognostycznych występowania kopalin na obszarze gminy Ciepłowody wg stanu na dzień 31.12.1995 r.

Miejscowość	Rodzaj i wiek kopaliny	Wycypowano na podstawie	Rodzaj opracowania geologicznego	Przypuszczalne zasoby tys. m ³ , tys. ton	Forma występowania	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7
Zakrzów (kol. Ciepłowody)	głaz młodszy proterozoik	zwiadu terenowego i mapy geologicznej w skali 1: 25 000	Szczegółowa Mapa Geologiczna w skali 1: 25 000 arkusz Ciepłowody, objaśnienia do mapy	5 mln ton	położenie	-

Tabela 5 Zbiorcze zestawienie wyrobisk i terenów poeksploatacyjnych przeznaczonych do zagospodarowania lub rekultywacji na obszarze gminy Ciepłowody wg stanu na dzień 31.12.1995 r.

Miejscowość ewentualnie nazwa złoża	Rodzaj kopaliny	Propozycja zagospodarowania wyrobiska	Dokumentacja formalna i opracowanie archiwalne dotyczące rekultywacji lub zagospodarowania	Warunki hydrologiczne w otoczeniu wyrobiska	Wartość środowiska w otoczeniu wyrobiska	Opis: wyrobiska (terenu poeksploatacyjnego)	Całkowita powierzchnia terenu do zagospodarowania m ²	Zawodnienie wyrobiska	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Na terenie gminy Ciepłowody nie stwierdzono żadnych wyrobisk i terenów poeksploatacyjnych przeznaczonych do zagospodarowania lub rekultywacji									

PRZYRODNICZE OBSZARY CHRONIONE

Na terenie gminy występują następujące przyrodnicze obszary chronione:

- Rezerwat przyrody „Muszkowicki Las Bukowy” o powierzchni 16,43 ha – jest rezerwatem leśnym częściowym,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Wzgórz Niemczańsko – Strzelińskich składających się z trzech odizolowanych obszarów, nie tworzy ciągłego przestrzennie kompleksu,
- Otulina Śłęzańskiego Parku Krajobrazowego, obejmująca kompleks Wzgórz Kiełczyńskich.

Ponadto znaczna część gminy położona jest w zlewni chronionej rzeki Oławy oraz w obszarze ochrony górniczej zasobów wód leczniczych uzdrowiska Przerzeczyn Zdrój.

II.2.6. WODY

Wody podziemne

Użytkowe poziomy wodonośne na obszarze gminy Ciepłowody występują w utworach czwartorzędu i trzeciorzędu.

W obrębie czwartorzędu piętra wodonośnego wydziela się:

- poziom wodonośny w utworach piaszczysto – żwirowych dolin rzecznych,
- poziom wodonośny w analogicznych litologicznie osadach fluwiogłacjalnych (zalegających często poniżej warstw glin zwałowych).

Wodonośne te eksploatowane są obecnie przez studnie w Targowicy, Muszkowicach i Starym Henrykowie. Ze studni w Starym Henrykowie, ujmującej poziom podglinowy, uzyskano wydajność około 4 m³/h, przy depresji 3,2m. Na obszarach niezwodociągowanych poziomy te eksploatowane są przez pojedyncze studnie kopane.

W obrębie trzeciorzędowego piętra wodonośnego wydzielić można dwa poziomy wodonośne:

- poziom górny, występujący bezpośrednio poniżej warstwy utworów czwartorzędowych (zazwyczaj w położeniu podglinowym). Eksploatowany jest on obecnie przez dwie studnie głębinowe na ujęciu komunalnym Ciepłowody – Cienkowie. Warstwa wodonośna o miąższości 20÷25 m, charakteryzująca się zwierciadłem swobodnym, ujęta została tutaj na głębokościach: 7,3 m i 14,2 m.

Obecnie studnie te podlegają renowacji i w znikomym stopniu są eksploatowane. Poziom dolny, występujący poniżej warstwy utworów ilastych i charakteryzujący się zwierciadłem naporowym. Ujęty jest on przez studnię głębinową w Ciepłowodach na głębokości 39m, gdzie z warstwy wodonośnej o miąższości ok. 5m uzyskano wydajność 5 m³/h, przy depresji 12,2 m. Ze względu na ponadnormatywną zawartość H₂S studnia ta eksploatowana jest tylko podczas oprysków sezonowych.

Zarówno wody powierzchniowe, jak i wody podziemne mają dla gminy podstawowe znaczenie użytkowe. Na tych ujęciach bazują następujące wodociągi:

- **wodociąg grupowy: Ciepłowody – Cienkowice**, zasilany obecnie przez dwie studnie wiercone i zaopatrujący w wodę: Ciepłowody, Dobrzenice, Brochocin, Cienkowice, Jakubów, Kobylą Głowę, Targowica i Janówka;
- **wodociąg grupowy: Muszkowice** – zasilany z ujętego źródła zlokalizowanego w lesie na terenie Muszkowic;
- **wodociąg grupowy: Stary Henryków - Wilamowice**, zasilany ze studni głębinowej w Starym Henrykowie
- **wodociąg grupowy : Piotrowice Polskie - Baldwinowice** zasilany ze studni głębinowej w Piotrowicach Polskich

Wody powierzchniowe

Obszar gminy Ciepłowody położony jest w dorzeczu rzeki Odry, w obrębie zlewni II rzędu rzek Ślęzy i Oławy. Przez gminę (między Piotrowicami a Janówką) przebiega dział wodny oddzielający te dwie zlewnie. W granicach zlewni Ślęzy opisywany obszar odwadniany jest przez lewobrzeżne dopływy rzeki Oławy, z których największy to Złotnik z dopływami: Cienkówką i Zamecznym Potokiem. Generalny kierunek spływu głównych cieków jest północny, a ich dopływy spływają do nich z okolicznych wzgórz dośrodkowo. Wszystkie te cieki cechują się przedgórskim charakterem z zaznaczającymi się na nich wezbraniami wiosennymi i słabiej widocznymi wezbraniami letnimi. Przeciętne ich zasoby, wyrażone średnim odpływem, wynoszą 4÷5dm³/s km². Przewiduje się wykorzystać wody powierzchniowe dla celów hodowlanych (stawy rybne w rejonie Starego Henrykowa i Ciepłowód). Zlewnia Oławy jest chroniona z uwagi na ujęcie wody dla potrzeb komunalnych Wrocławia.

II.3. ŚRODOWISKO KULTUROWE

Na zasoby środowiska kulturowego gminy składają się następujące elementy:

- zachowane wiejskie układy urbanistyczne
- zabytkowe obiekty architektury i budownictwa
- stanowiska archeologiczne

Większość z 17 wsi gminy Ciepłowody posiada metrykę średniowieczną. Są to głównie wsie owalnicowe i łańcuchowe, z których żadna nie posiada prawnie chronionego układu urbanistycznego. Charakteryzują się małą skalą, rozproszoną zabudową i są harmonijnie wkomponowane w krajobraz gminy. Zabytkowe obiekty na obszarze gminy reprezentowane są głównie przez: zespoły dworskie, rezydencjonalne, zamek w Ciepłowodach, wiejskie domy mieszkalne i mieszkalno – inwentarskie. Odrębną grupę zabytków tworzą obiekty sakralne: zespoły kościelno – cmentarne, kościoły, kaplice, krzyże pokutne. Na obszarze gminy występują ponadto zabytki techniki (np. mosty) oraz obiekty zabytkowe o charakterze produkcyjnym. Tylko znikoma ilość obiektów posiada wpis do rejestru zabytków. Gros zabytków tworzą obiekty o cechach zabytkowych.

Tabela 6 Obiekty wpisane do rejestru zabytków

□ Ciepłowody	Zespół kościelny Zespół zamkowy	1834 8.X. 1966 r. 719 1.IX.1960 r.
□ Dobrzenice	Zespół kościelny	1613 18.IV.1966 r.
□ Karczowice	Zespół pałacowy	869/Wł. 25.VI.1982 r.
□ Koźmice	Zespół pałacowy	886/Wł. 25.VI.1982 r.
□ Stary Henryków	Zespół kościelny	727 5.IX.1960 r.
□ Tomice	Zespół pałacowy	766/Wł. 8.XI.1960 r.
□ Ciepłowody	Park zamkowy	890/Wł/82
□ Karczowice	Park pałacowy	888/Wł/82
□ Kobyla Głowa	Park pałacowy	887/Wł/82
□ Koźmice	Park pałacowy	885/Wł/82
□ Tomice	Park pałacowy	884/Wł/82

Tabela 7 Obiekty o cechach zabytkowych

Baldwinowice	Dom mieszkalny nr 4
	Zespół mieszkalno-gospodarczy a. Dom mieszkalny nr 5 b. Stodoła I c. Stodoła II
	Zespół mieszkalno-gospodarczy a. Dom mieszkalny nr 11 b. Stodoła
	Zespół mieszkalno-gospodarczy a. Dom mieszkalny nr 14 b. Stodoła
	Zespół mieszkalno-gospodarczy a. Dom mieszkalny nr 15 b. Stodoła c. Budynek gospodarczy d. Bramka
	Zespół mieszkalno-gospodarczy a. Dom mieszkalno-gospodarczy nr 16 b. Stodoła
	Budynek mieszkalno-gospodarczy nr 17
	Zespół mieszkalno-gospodarczy a. Dom mieszkalno-gospodarczy nr 18 b. Stodoła
	Zespół mieszkalno-gospodarczy a. Dom mieszkalny nr 20 b. Stodoła
	Zespół mieszkalno-gospodarczy nr 21 a. Dom mieszkalny nr 21 b. Stodoła
	Transformator przy nr 16
Brochocin	Dom mieszkalno-gospodarczy nr 1
	Dom mieszkalno-gospodarczy nr 2
	Dom mieszkalny nr 3
Cienkowice	Zespół mieszkalno-gospodarczy nr 2 a. Dom mieszkalny nr 2 b. Budynek mieszkalno-gospodarczy nr 2 c. Stodoła
	Zespół mieszkalno-gospodarczy a. Dom mieszkalny nr 3 b. Obora c. Stodoła d. Budynek gospodarczy
	Zespół mieszkalno-gospodarczy a. Dom mieszkalny nr 8 b. Obora c. Stodoła
	Zespół mieszkalny a. Dom mieszkalny nr 13 b. Stodoła
	Zespół mieszkalno-gospodarczy a. Dom mieszkalny nr 15 b. Stodoła c. Dom mieszkalny nr 19
Cieplowody	Zespół kościelny a. Kościół parafialny p.w. Niep. Pocz. NMP b. Plebania ul. Ząbkowicka 31 c. Mur - kościelny

Ciepłowody	Zespół zamkowy a. Zamek-ruina b. Oficyna podworska nr 99 b c. Oficyna podworska nr 100 28 A ul. Ząbkowicka 30 d. Dom mieszkalny nr 99 ul. Ząbkowicka 24 e. Oficyna mieszkalno-gospodarcza f. Obora – folwark zamkowy g. Spichlerz h. Budynek inwentarsko - składowy i. Brama
	Budynek Wiejskiego Ośrodka Zdrowia nr 66 Pl. Mickiewicza 4
	Zespół budynków stacyjnych a. Budynek stacyjny b. Budynek warsztatów
	Budynek Handlowo-Biurowy, ob. sklepy GS Sam. Chł.
	Dom mieszkalny nr 7 ul. Dobrzeńska 39
	Dom mieszkalny nr 13 ul. Dobrzeńska 44
	Zespół mieszkalno-gospodarczy a. Dom mieszkalny nr 14 ul. Dobrzeńska 40 b. Obora I c. Obora II d. Stodoła e. Budynek gospodarczy z bramą
	Dom mieszkalny nr 18 ul. Dobrzeńska 30
	Zespół mieszkalno-gospodarczy a. Dom mieszkalny nr 24 ul. Boczna 13 b. Stodoła
	Dom mieszkalny nr 25 ul. Boczna 14
	Zespół mieszkalno - gospodarczy a. Dom mieszkalny nr 28 ul. Boczna 3 b. Stodoła
	Dom mieszkalny nr 29 ul. Boczna 2
	Dom mieszkalny nr 30 ul. Boczna 1
	Dom mieszkalny nr 32 ul. Dobrzeńska 24
	Dom mieszkalny nr 35 ul. Dobrzeńska 18
	Zespół mieszkalno-gospodarczy a. Dom mieszkalny nr 37 ul. Dobrzeńska 10 b. Owczarnia, ob. stodoła
	Dom mieszkalny nr 44 ul. Dobrzeńska 6
	Dom mieszkalny nr 47 ul. Dobrzeńska 3
	Dom mieszkalny nr 52 ul. Kolejowa 1
	Dom mieszkalny nr 57 ul. Kolejowa 10
	Dom mieszkalny nr 68 ul. Sportowa 4
	Dom mieszkalny nr 75 ul. Ząbkowicka 1
	Dom mieszkalny nr 77 ul. Ząbkowicka 3
	Zespół mieszkalno-gospodarczy a. Dom mieszkalny nr 82 ul. Ząbkowicka 11 b. Obora
	Dom mieszkalny nr 83 ul. Ząbkowicka 8
	Dom mieszkalny nr 86 ul. Ząbkowicka 21
	Dom mieszkalny nr 93 ul. Ząbkowicka 16
	Zespół mieszkalno-gospodarczy nr 96 a. Dom mieszkalny nr 96 ul. Ząbkowicka 29 b. Stodoła
	Dom mieszkalny nr 102 ul. Ząbkowicka 35
	Dom mieszkalny nr 108
	Dom mieszkalny nr 110
	Młyn wodny nr 1
	Młyn gospodarczy, elektryczny, ob. Gm. Sp. Sam. Chł.
Cmentarz kościelny (czynny)	

Czesławice	Kaplica przydrożna przy nr 11
	Zespół mieszkalno-gospodarczy folwarku, SHR Henryków, Z - d Rolny Czesławice a.Oficyna mieszkalno-gospodarcza b.Oficyna mieszkalna c.Obora d.Spichlerz e.Budynek inwentarski I f.Budynek inwentarski II g.Budynek inwentarski III h.Stodoła i.Brama wjazdowa I j.Brama wjazdowa II
	Dom mieszkalny nr 13 Budynek ujęcia wody przy trasie Czesławice -Wilamowice
Dobrzeńce	Zespół kościelny a.Kościół p.w. Matki Boskiej b.Mur cmentarny z bramą
	Dom mieszkalny nr 16
	Dom mieszkalny nr 41
	Cmentarz kościelny (nieczynny)
Jakubów	Zespół dworski z zabudową folwarczną a.Dwór, ob. nie użytkowany nr 5 b.Budynek inwentarski nr 4 c.Budynek inwentarski nr 9 d.Stodoła przy nr 9 e.Obora przy nr 5 f.Stodoła przy nr 5
	Park pałacowy
Janówka	Zespół dworski, Stacja Hodowli Roślin a.Dwór b.Obora
Karczowice	Zespół pałacowy a.Palac b.Oficyna mieszkalno-gospodarcza 8 b c.Dawna wozownia 8 a d.Budynek inwentarski 8 c e.Budynek gospodarczy
Kobyła Głowa	Zespół cmentarny a.Kaplica cmentarna b.Mur cmentarny
	Budynek świetlicy wiejskiej
	Cmentarz rodowy (nieczynny)
	Cmentarz kościelny (czynny)
Koźmice	Zespół pałacowy a.Palac nr 17 c b.Dom mieszkalny nr 17 d c.Dom mieszkalny nr 17 f d.Dom mieszkalny nr 17 g e.Oficyna mieszkalno-gospodarcza f.Obora I g.Obora II h.Spichlerz i.Stodoła

Muszkowice	Kaplica p.w. św. Anny Budynek Zbiorczej Szkoły Gminnej
	Zespół mieszkalno-gospodarczy a.Dom mieszkalny nr 3 b.Stodoła c.Owczarnia
	Zespół mieszkalno-gospodarczy a.Dom mieszkalny nr 4 b.Obora c.Stodoła
	Zespół mieszkalno-gospodarczy a.Dom mieszkalny nr 10 b.Stodoła
	Zespół mieszkalno-gospodarczy a.Dom mieszkalny nr 27 b.Stodoła
	Zespół mieszkalno-gospodarczy a.Dom mieszkalny nr 35 b.Stodoła c.Stodoła przy nr 37
Piotrowice Polskie	Kościół fil. p.w. M. B. Bolesnej
	Zespół mieszkalno-gospodarczy a.Budynek mieszkalno-gospodarczy nr 4 b.Obora
	Budynek mieszkalno-gospodarczy nr 7
	Zespół mieszkalno-gospodarczy a.Dom mieszkalny nr 9 b.Obora c.Stodoła d.Budynek gospodarczy
	Dom mieszkalny nr 17
Piotrowice Polskie	Zespół mieszkalno-gospodarczy a.Dom mieszkalny nr 19 b.Obora c.Stodoła
	Dom mieszkalny nr 21
	Dom mieszkalny nr 23
	Dom mieszkalny nr 37
	Zespół mieszkalno-gospodarczy a.Dom mieszkalno-gospodarczy nr 40 b.Budynek gospodarczy
	Dom mieszkalny nr 41
	Dom mieszkalny nr 42
Stary Henryków	Zespół kościelny a.Kościół par. p.w. św. Marcina b.Kaplica przy murze kościoła c.Budynek bramy i mur kościelny d.Mur cmentarny
	Dom mieszkalny nr 5
	Dom mieszkalny nr 7
	Zespół mieszkalno-gospodarczy a.Dom mieszkalny nr 12 b.Budynek gospodarczy
	Dom mieszkalny nr 14
	Zespół mieszkalno-gospodarczy a.Dom mieszkalny nr 25 b.Stodoła
	Dom mieszkalny nr 27
	Dom mieszkalno-gospodarczy nr 37

Stary Henryków	Zespół mieszkalno-gospodarczy a.Dom mieszkalny nr 39 b.Branka
	Zespół mieszkalno-gospodarczy a.Dom mieszkalno-gospodarczy nr 43 b.Obora
	Dom mieszkalny nr 45 Dom mieszkalny nr 47
	Zespół mieszkalno-gospodarczy a.Dom mieszkalny nr 50 b.Branka
	Zespół mieszkalno-gospodarczy a.Dom mieszkalny nr 50 a b.Dom mieszkalno-gospodarczy nr 50 b c.Stodoła z bramą przejazdową 50 c
	Most przy nr 27
Targowica	Zespół dworski a.Dwór, ob. Dom mieszkalny b.Budynek mieszkalno-gospodarczy
	Budynek szkoły nr 32
	Dom mieszkalny nr 6
	Zespół mieszkalno-gospodarczy a.Dom mieszkalny nr 10 b.Stodoła
	Dom mieszkalny nr 9
	Dom mieszkalny nr 19
	Dom mieszkalny nr 23
	Dom mieszkalny nr 27
	Dom mieszkalny nr 29
	Zespół mieszkalno-gospodarczy a.Dom mieszkalny nr 30 b.Obora
Tomice	Zespół pałacowy a.Pałac b.Oficina mieszkalno-gospodarcza nr 1 c.Obora I d.Obora II e.Spichlerz f.Stodoła g.Brama I i.Brama II
	Dom mieszkalny nr 2
	Stodoła przy nr 3
	Dom mieszkalny nr 5
Wilamowice	Zespół mieszkalno-gospodarczy a.Dom mieszkalny nr 3 b.Budynek inwentarski c.Stodoła
	Dom mieszkalny nr 4 a.obora przy nr 4
	Zespół mieszkalno-gospodarczy a.Dom mieszkalny nr 6 b.Budynek inwentarski
	Zespół mieszkalno-gospodarczy a.Dom mieszkalny nr 19 b.Spichlerz c.Stodoła
	Zespół mieszkalno-gospodarczy a.Budynek mieszkalno-gospodarczy nr 27 b.Obora c.Budynek inwentarski

Do rejestru zabytków został wpisany w roku 2008 obiekt: kaplica mszalna pw. Św Anny nr rej. zab. A/1095 (08.12.2008) w Muszkowicach.

Cechą charakterystyczną dla terenu gminy są licznie występujące zabytki archeologiczne (ok. 300 stanowisk) w postaci wielokulturowych osad, cmentarzysk, grodzisk. Zabytki archeologiczne występujące na tym obszarze mają znaczenie unikalne w skali kraju. Liczne z nich są wpisane do rejestru zabytków jako dobra kultury i mogą wraz z pozostałymi elementami środowiska kulturowego stanowić istotny walor turystyczny gminy.

II.4. ROZWÓJ PRZESTRZENNY I URBANISTYCZNY GMINY

II.4.1. LOKALNA INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Podstawowy układ drogowy gminy tworzą drogi publiczne o łącznej długości ok. 65,90 km. Na terenie Gminy Ciepłowody na układ komunikacji drogowej składają się następujące rodzaje dróg:

Lp.	Numer drogi	Relacja	Kategoria drogi	Długość [km]
1.	8	Warszawa - Kudowa	III	2,6
Razem drogi krajowe:				2,6
1.	3170D	Sarby - Ciepłowody	V	4,75
2.	3004D	Ciepłowody - Jodłownik	V	3,60
3.	3070D	Skoroszewice - Ząbkowice	V	9,30
4.	3172D	Piotrowice Pol - Henryków	V	9,15
5.	3167D	Kobyła Głowa - Tomice	V	3,50
6.	3169D	Stary Henryków - Wilamowice	V	2,65
7.	3203D	Cienkowice	V	0,90
8.	3203D	Czesławice	V	7,00

9.	3163D	Koźmice - Bobolice	V	2,60
10.	3173D	Baldwinowice - Sieroszów	V	1,70
11.	3048D	Baldwinowice - Żelowice	V	9,20
12.	3204D	Stary Henrico - Zarzyca	V	4,55
13.	3168D	Dobrzenice - Brochocin	V	2,90
14.	3186D	Dobrzenice - Zarzyca	V	1,95
Razem drogi powiatowe:				63,30
OGÓŁEM (drogi krajowe i powiatowe)				65,90

DROGI GMINNE

Lp.	Nr drogi	ulica	Wieś	Długość w km
1.	118121 D	ul. Boczna	Ciepowody	0,800
2.	118122 D	ul. Osiedle	Ciepowody	1,500
3.	118123 D	ul. Stawowa	Ciepowody	0,380
4.	118124 D	ul. Polna	Ciepowody	0,230
5.	118125 D	ul. Szkolna	Ciepowody	0,765
6.	118126 D	ul. Ogrodowa	Ciepowody	0,650
7.	118127 D	Ciepowody	Ciepowody	0,150
8.	118128 D	Jakubów	Janówka	2,100
9.	118129 D	droga przez wieś	Wilamowice	0,520
10.	118130 D	droga przez wieś	Piotrowice Polskie	0,720
11.	118131 D	droga przez wieś	Kobyła Głowa	0,570
12.	118131 D	droga przez wieś	Stary Henryków	0,917
13.	118131 D	droga przez wieś	Muszkowice	1,100

14.	118131 D	droga przez wieś	Karczowice	0,220
-----	----------	------------------	------------	-------

W gminie Ciepłowody systematycznie rosną nakłady na remonty dróg. Wymagane jest również zwiększenie nakładów na modernizację obiektów mostowych, przepustów i odwodnienia. Gęstość układu komunikacji drogowej jest zadawalająca, natomiast stan techniczny dróg, szczególnie gminnych, wymaga przeprowadzenia modernizacji ich nawierzchni.

Rejon zaopatrywany jest w energię elektryczną. Stan techniczny sieci średnich napięć jest dobry, niskich zadawalający. Przepustowość linii energetycznych średnich napięć pozwala na rozbudowę układu sieciowego do większych obciążeń. Stan sieci oświetlenia ulicznego na terenie gminy jest zadawalający.

Infrastruktura elektrowni wiatrowej

W gminie Ciepłowody będzie budowana elektrownia wiatrowa. Planuje się budowę 36 stanowisk wiatrowych w miejscowościach Targowica i Piotrowice Polskie. W roku 2009 będzie postawionych 20 stanowisk wiatrowych, natomiast w roku 2010 postawionych zostanie kolejnych 16.

II.4.2. GOSPODARKA WODNO - ŚCIEKOWA

Obecnie 13 wsi zaopatrywana jest w wodę z gminnych wodociągów wiejskich, tj. wieś gminna Ciepłowody, Ciepłowody Kolonia (Zakrzów), Kobyla Głowa, Brochocin, Dobrzenice, Jakubów, Janówka, Targowica, Cienkowice, Stary Henryków, Muszkowice, Wilamowice, Piotrowice Polskie i Baldwinowice. Wieś Czesławice zaopatrywana jest w wodę z wodociągu Ziębice. Pozostałe wsie zaopatrywane są w wodę z wodociągów zagrodowych, zasilanych z przydomowych studni kopanych o różnej głębokości i jakości wody (Karczowice, Tomice, Koźmice). Na terenie gminy występuje 3 wodociąg grupowy, 1 wodociąg lokalny oraz 1 wodociąg zasilany w wodę z sąsiedniej gminy Ziębice. Zakłada się docelowe zwodociągowanie wszystkich wsi na terenie gminy.

W skład wodociągu grupowego wchodzi:

- ujęcie wody zlokalizowane we wsi Cienkowice,

- stacja wodociągowa ze zbiornikami wyrównawczymi 2 x 50m³ w Ciepłowodach,
- 4 pompownie strefowe we wsiach: Ciepłowody – 2 Jakubów i Brochocin,
- zbiorniki wyrównawcze we wsi Jakubów 2 x 50m³,
- sieć wodociągowa przesyłowa.

Tabela 8 Długość czynnej sieci kanalizacyjnej

Jednostka terytorialna	długość czynnej sieci kanalizacyjnej
	2007
	[km]
Ciepłowody	1,5

Źródło: Dane GUS (stan na 2007 r.)

Sieć wodociągowa rozdzielcza

Źródłem zaopatrzenia w wodę wodociągu grupowego są 4 studnie głębinowe zlokalizowane na terenie wsi Cienkowice.

Woda ze studzien podawana jest pompami głębinowymi do 2 zbiorników wyrównawczych, każdy, usytuowany na stacji wodociągowej położonej na terenie RSP w Ciepłowodach. Następnie woda pobierana jest przez układ hydroforowy stacji wodociągowej i kierowana do sieci wodociągowej poprzez zbiorniki wyrównawcze we wsi Jakubów oraz pompowanie strefowe. Na stacji wodociągowej oprócz zbiorników wyrównawczych znajduje się hydrofornia. W hydroforni zainstalowane są 3 pompy Ilo współpracujące z dwoma zbiornikami hydroforowymi. Woda z tego ujęcia nie wymaga uzdatniania. Wydajność ujęcia pokrywa obecne i docelowe zapotrzebowanie na wodę zasilanych wsi. Jednak przy zwiększonym zużyciu wody konieczna będzie rozbudowa istniejącej stacji wodociągowej i zbiorników wyrównawczych.

Wodociągi lokalne

Wieś Muszkowice zaopatrywana jest w wodę z lokalnego ujęcia zlokalizowanego na terenie rezerwatu przyrody. Ujęcie to składa się z dwóch studni kopanych i budynku Hydroforni. Wieś Stary Henryków zaopatrywana jest w wodę z lokalnego ujęcia – studni głębinowej o wydajności 10m³/h położonej na terenie wsi. Obok ujęcia znajduje się hydrofornia. Wydajność ujęcia pokrywa w pełni zapotrzebowanie mieszkańców na

wodę. Ponadto wieś Czesławice zaopatrywana jest w wodę z sąsiedniej gminy Ziębice ze wsi Henryków. Ujęcia zlokalizowane na terenie gminy i sieci wodociągowe są własnością gminy, natomiast eksploatacją ich zajmuje się Zespół Usług Komunalnych w Ciepłowodach. Sieć wodociągowa wykonana jest z różnych materiałów i średnic: od dn 80- 225mm. Wodociągi ułożone w ostatnich latach są przeważnie z PCV, zaś wcześniejsze z żeliwa i stali (Czesławice, Muszkowice, Jakubów, Janówka i Targowica). Stan techniczny sieci przesyłowych na ogół jest dobry. Wymiany wymaga wodociąg doprowadzający wodę do wsi Czesławice. Stan techniczny sieci rozdzielczych wchodzących w skład wodociągu grupowego również jest dobry. Wymiany wymagają sieci we wsiach: Czesławice i Muszkowice.

Tabela 9 Mieszkania wyposażone w instalacje wyrażone w %

Mieszkania wyposażone w instalacje - w % ogółu mieszkań		
wodociąg	%	93,7
łazienka	%	79,3
centralne ogrzewanie	%	53,8

Źródło: Dane GUS (stan na 31.12.2007 r.)

Gospodarka ściekowa

Gmina nie posiada uporządkowanej gospodarki ściekowej. Jedynie wieś Kobyla Głowa jest w całości skanalizowana. We wsiach występują tylko krótkie odcinki kanalizacji deszczowej odprowadzające wody opadowe do wód powierzchniowych. Ścieki sanitarne z poszczególnych budynków gromadzone są w osadnikach bezodpływowych, osadnikach przepływowych i odprowadzane bezpośrednio do wód powierzchniowych lub poprzez kanalizację deszczową. We wsi Ciepłowody znajdują się 2 lokalne oczyszczalnie ścieków: nowo wybudowana przy szkole podstawowej o przepustowości $Q=23\text{m}^3/\text{d}$, do której oprócz szkoły odprowadzane są również ścieki sanitarne z kilku budynków mieszkalnych oraz zakładowa oczyszczalnia ścieków zlokalizowana na terenie Zakładu Produkcyjnego należącego do Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej „GOMI” w Grodkowie.

Jedna wieś jest w 100% procentach skanalizowana i posiada oczyszczalnię ścieków-Kobyla Głowa

W 2007 r. zostało odprowadzonych 4,2 dm³ ścieków, z kanalizacji korzystało 88 osób. W zakresie gospodarki ściekowej planuje się skierowanie ścieków z miejscowości ze wschodniej części gminy do oczyszczalni ścieków w Henrykowie (gmina Ziębice), która będzie rozbudowana:

- oczyszczalnie lokalne: Piotrowice Polskie i Baldwinowicach,
- wodociągowanie Koźmice, Kartowice i Tomice.

II.4.3. GOSPODARKA ODPADAMI

Na terenie Gminy Ciepłowody istnieje składowisko odpadów w Janówce. Zaprzestano przyjmowania odpadów komunalnych, a do końca 2005r. planuje się odzysk odpadów w celu utworzenia warstwy przykrywającej. W roku 2007r. przeprowadzony został biologiczny etap rekultywacji.

Wszystkie odpady są odprowadzane do wysypiska w Ziębicach.

II.4.4. MIESZKALNICTWO

W gminie Ciepłowody na 3216 osób przypada 1007 mieszkań o łącznej powierzchni ponad 83 tys m². Szczegółowe dane w zakresie mieszkań przedstawia tabela poniżej.

Tabela 10 Zasoby mieszkaniowe w gminie Ciepłowody

ZASOBY MIESZKANIOWE		
Zasoby mieszkaniowe wg form własności		
ogółem		
mieszkania	miesz.	1 007
izby	izba	4 121
powierzchnia użytkowa mieszkań	m2	83 154
zasoby gmin (komunalne)		
mieszkania	miesz.	13
izby	izba	37
powierzchnia użytkowa mieszkań	m2	678
zasoby zakładów pracy		
mieszkania	miesz.	27
izby	izba	88

powierzchnia użytkowa mieszkań	m2	1 835
zasoby osób fizycznych		
mieszkania	miesz.	965
izby	izba	3 987
powierzchnia użytkowa mieszkań	m2	80 361
zasoby pozostałych podmiotów		
mieszkania	miesz.	2
izby	izba	9
powierzchnia użytkowa mieszkań	m2	280
Zasoby mieszkaniowe wg lokalizacji		
ogółem		
mieszkania	miesz.	1 007
izby	izba	4 121
powierzchnia użytkowa mieszkań	m2	83 154
Mieszkania w budynkach mieszkalnych sprzedanych osobom fizycznym		
ogółem		
mieszkania	miesz.	3
powierzchnia użytkowa mieszkań	m2	222

Źródło: Dane GUS (stan na 31.12.2007 r.)

Mieszkań komunalnych w roku 2007 było 13, natomiast mieszkań należących do osób fizycznych 963.

II.5. SFERA SPOŁECZNA

II.5.1. LUDNOŚĆ

Gmina Ciepłowody liczy ogółem 3216 mieszkańców.¹

Tabela 11 Zmiana liczby ludności na przestrzeni ostatnich lat w gminie Ciepłowody

Jednostka terytorialna	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Gmina Ciepłowody (os.)	3342	3333	3226	3031	2726	23236	21210	21211	19199	19198	16162

Źródło: Dane GUS (stan na 31 XII)

Na przestrzeni ostatnich lat obserwuje się na terenie gminy spadek liczby ludności, utrzymujące się zjawisko ujemnej migracji szczególnie ludności w wieku do 40 lat, niewielki przyrost naturalny, spadek ludności w wieku przedprodukcyjnym oraz znaczny wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 12 Ludność w gminie Ciepłowody w zestawieniu z danymi regionalnymi i krajowymi

Obszar	Powierzchnia w km ²	Ludność				Kobiety na 100 mężczyzn
		ogółem	mężczyźni	kobiety	Liczba osób na 1 km ²	
Kraj	312 685	38115641	18417074	19698893	122	107
Województwo dolnośląskie	19947	2878410	1379463	1498947	144	109
Powiat Ząbkowicki	802	68835	33168	35667	86	108

¹ Dane na dzień 31 grudnia 2008 r.

Gmina Ciepłowody	78	3162	1567	1595	41	102
-------------------------	----	------	------	------	----	-----

Źródło: Dane GUS (stan na 31.12.2007 r.)

Występujące trendy demograficzne powodują wzrost wskaźnika obciążenia demograficznego.

Tabela 13 Ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym

Wyszczególnienie	ogółem	W wieku						Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
		przedprodukcyjnym		produkcyjnym		poprodukcyjnym		
		razem	W tym kobiety	razem	W tym kobiety	razem	W tym kobiety	
Powiat Ząbkowicki	68835	12922	6263	44755	21574	11158	7830	53
Gmina Ciepłowody	3162	644	314	2035	924	483	357	55

Źródło: Dane GUS (stan na 31.12.2007 r.)

Tabela 14 Wskaźnik obciążenia demograficznego i udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w gminie Ciepłowody

Wskaźnik obciążenia demograficznego		
ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	osoba	55,4
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	osoba	75,0
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	osoba	23,7
Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem		
w wieku przedprodukcyjnym	%	20,4
w wieku produkcyjnym	%	64,4
w wieku poprodukcyjnym	%	15,3

Źródło: Dane GUS (stan na dzień 31.12.2007)

Obserwuje się wieloletnią stabilizację liczby ludności, tendencje do zmniejszania się liczby ludności wynikają z niewielkiego lub ujemnego przyrostu naturalnego oraz ujemnej migracji, szczególnie w grupie wiekowej do 40 lat.

Tabela 15 Ruch naturalny w gminie Ciepłowody

Ruch naturalny wg płci		
Urodzenia żywe		
ogółem	osoba	26
mężczyźni	osoba	13
kobiety	osoba	13
Zgony ogółem		
ogółem	osoba	41
mężczyźni	osoba	20
kobiety	osoba	21
Przyrost naturalny		
ogółem	osoba	-15
mężczyźni	osoba	-7
kobiety	osoba	-8

Źródło: Dane GUS (stan na dzień 31.12.2007 r.)

Niepokojącym zjawiskiem jest ujemny przyrost naturalny mieszkańców gminy Ciepłowody, który wyniósł w roku 2007 – 15.

Na obszarze gminy przeważają osoby z wykształceniem zasadniczym; wyraźnie zarysowuje się tendencja wzrostu liczby ludności z wyższym wykształceniem i z wykształceniem średnim (głównie kobiet) oraz grupy z pełnym wykształceniem podstawowym. Na obszarze gminy obserwuje się przyrost ludności utrzymującej się z pracy poza rolnictwem. Również na przestrzeni ostatnich lat nastąpił wzrost poziomu wykształcenia ludności gminy, w tym szczególnie wykształcenia na poziomie szkoły podstawowej i zasadniczej zawodowej, w mniejszym stopniu na poziomie średnim.

WARUNKI ŻYCIA

Mieszkańcy gminy Ciepłowody zamieszkują w całości na terenie wiejskim, w samych Ciepłowodach w zabudowie typowo miejsko-wiejskiej. Ze względu na inwestycje oraz zmianę powolną mentalności mieszkańców obserwuje się nieznaczny, lecz stabilny wzrost w zakresie poprawy warunków i jakości życia mieszkańców.

Tabela 16 Zestawienie średniego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w poszczególnych regionach

Wyszczególnienie	Dochody na jednego mieszkańca
Kraj	3096,55
Województwo Dolnośląskie	3000,65
Gmina Ciepłowody	2048,7

Źródło: Dane GUS, (średniomiesięczne dochody w 2008 r.)

Z danych zawartych w tabeli, wynika, że w gminie Ciepłowody średnie przeciętne miesięczne wynagrodzenie na jednego mieszkańca jest dość niskie w porównaniu ze średnią dla całego województwa dolnośląskiego i kraju.

W ostatnich latach dał się zauważyć spadek bezrobocia z 19 % w roku 1997 do ok. 9 % w roku 2008. Na ok. 2035 osób w wieku produkcyjnym przypada 167 osób bezrobotnych (w tym 83 kobiety),²

II.5.2. OŚWIATA

Rozwój wszystkich działów gospodarki lokalnej, tak sfery materialnej, jak i niematerialnej związany jest ściśle z postępem w dziedzinie oświaty i wychowania. Na terenie gminy działa Zespół Szkół Samorządowych w skład którego wchodzi:

- Gimnazjum
- Szkoła Podstawowa
- Przedszkole Samorządowe

Na terenie gminy we wsi Ciepłowody w wyniku racjonalizacji sieci szkolnej znajduje się kompleks szkolny. Cała oświata mieści się w jednym nowo wybudowanym kompleksie oświatowo-sportowym. Szkoła Podstawowa została oddana do użytku we wrześniu 1999r. Gimnazjum i pełnowymiarowa hala sportowa zostały oddane we wrześniu 2002r. Szkoły są nowoczesne, wygodne, funkcjonalne i przyjazne dzieciom. Dzieci mają dostęp do estetycznych klas, mogą korzystać z nowoczesnych metod nauczania

---

² Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Ząbkowicach Śl. Stan na 31.11.2008 r.

z wykorzystaniem technik komputerowych. Szkoły posiadają doskonale wyposażone dwie sale komputerowe, które w pełni zabezpieczają potrzeby szkoły. Posiadają również odpowiednie zaplecza dydaktyczne, bibliotekę i świetlicę szkolną.

Zajęcia z wychowania fizycznego i sportowe odbywają się w Hali Sportowej, która jest połączona ze Szkołami łącznikiem, co stanowi dodatkowy walor tego kompleksu. W budynku Gimnazjum znajduje się bardzo dobrze wyposażona stołówka, z której korzysta ok. 300 osób.

Tabela 17 Usługi oświaty i wychowania w gminie Ciepłowody w roku 2007 r

Rodzaj szkoły	Ilość	Ilość miejsc	Ilość oddziałów	Ilość dzieci
Przedszkola	1	72	3	65
Szkoły podstawowe	1	-	12	211
Gimnazja	1	-	6	144
Licea Ogólnokształcące	0	0	0	0
Szkoły Zasadnicze Zawodowe, średnie zawodowe, policealne zawodowe	0	0	0	0

Źródło: Dane GUS (stan na 2007 r.)

Z danych zawartych w tabeli wynika, że w gminie Ciepłowody brakuje szkół średnich. Młodzież zamieszkała na terenie gminy dojeżdża do szkół średnich położonych w sąsiadujących gminach.

II.5.3. KULTURA

Zadania w zakresie wychowania, upowszechniania kultury, rozwoju czytelnictwa, czynnego wypoczynku, rekreacji i sportu na terenie gminy realizuje Gminny Ośrodek Kultury, niestety obecnie nieczynny. Obecnie jego funkcje pełni kompleks szkolny w Ciepłowodach, który organizuje życie kulturalne (zwłaszcza imprezy masowe). W szkole działa koło informatyczne, klub europejski, redakcja gazety "Małolat", koło taneczne, biblioteka i świetlica. Istotną rolę w kulturalnym życiu mieszkańców

odgrywają członkowie Ochotniczej Straży Pożarnej. Gmina wchodzi w skład Euroregionu Glaciensis, co także wpływa na rozwój kultury i świadomość mieszkańców.

Biblioteka służy rozwijaniu i zaspakajaniu potrzeb czytelniczych oraz upowszechnianiu wiedzy i rozwoju kultury na terenie gminy. Biblioteka ta znajduje się w Ciepłowodach. Dane dotyczące liczby czytelników oraz wielkości zbiorów bibliotecznych za rok 2008 przedstawiają się następująco:

Tabela 18 Dane dotyczące bibliotek, księgozbioru i wypożyczających w gminie Ciepłowody

BIBLIOTEKI		
Placówki biblioteczne		
biblioteki i filie	ob.	1
pracownicy bibliotek	osoba	1
księgozbiór	wol.	19 860
czytelnicy w ciągu roku	osoba	942
wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz	wol.	19 650
punkty biblioteczne na wsi	ob.	1
Biblioteki - wskaźniki		
ludność na 1 placówkę biblioteczną	osoba	1 581,00
księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	wol.	6 280,83
czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	osoba	295,95
wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach	wol.	20,86

Źródło: Dane GUS (stan na 2007 r.)

II.5.4. SPORT I REKREACJA

Z uwagi na rozwój infrastruktury edukacyjnej udało się w gminie Ciepłowody stworzyć profesjonalną bazę w postaci hali sportowej. W hali sportowej mieści się: pełnowymiarowe boisko do piłki ręcznej, do piłki nożnej halowej z bramkami 5-cio metrowymi, boisko do koszykówki i siatkówki, kort tenisowy i rykoszet oraz nowoczesna siłownia na 15 stanowisk, sala do fitness-u z lustrami, poręczami i stepami, pełne zaplecze socjalne z szatniami i natryskami. Istnieje możliwość podzielenia hali kotara na 3 niezależne części wielkości boiska do koszykówki. W hali znajdują się

trybuny na 300 widzów. Hala wyposażona jest w nowoczesny, wysokiej jakości sprzęt (m.in. elektrycznie podnoszone i opuszczane kosze, elektroniczną tablicę wyników, elektroniczny pomiar czasu, aluminiowe bramki 5-cio i 3 metrowe. Hala sportowa stwarza doskonałe warunki do treningów, rozgrywania meczów. Obok hali znajduje się boisko do siatkówki ze sztuczną nawierzchnią, boisko do koszykówki i niepełnowymiarowe trawiaste boisko do piłki nożnej. W okresie ferii zimowych i letnich istnieje możliwość zakwaterowania w szkole przy hali i korzystania ze stołówki.

W gminie istnieją kluby sportowe:

- Klub Sportowy LZS „Śleża ”Ciepłowodny”
- LZS Targowica

Obiekty sportowe w gminie Ciepłowodny:

- Hala sportowa przy ul. Szkolnej w Ciepłowodach
- Boiska w Ciepłowodach, Targowicy, St. Henryków, Janówka
- Inne (np. korty tenisowe): w Ciepłowodach i Targowicy

II.6. GOSPODARKA

Gmina posiada jedynie charakterystyczne dla terenów wiejskich wykształcone usługi podstawowe. Potrzeby mieszkańców w zakresie dostępności do usług ponadpodstawowych zaspokajane są dzięki bliskiemu sąsiedztwu dużych ośrodków miejskich takich jak Ząbkowice Śląskie, Strzelin, Ziębice. Wieś Ciepłowodny skupia większość usług obejmujących sieć placówek handlowych, punkty gastronomiczne, rzemiosło, pocztę, ośrodek telekomunikacji, bank, ochotniczą straż pożarną, placówki spółdzielni mleczarskiej, gminnej spółdzielni „SCH”, lecznicę zwierząt. Występuje tutaj ponadto zbiorcza szkoła gminna, jedyne przedszkole, ośrodek zdrowia, apteka. Na terenie gminy usługi reprezentowane są głównie przez handel i rzemiosło zlokalizowane są w następujących wsiach: Dobrzenice, Muszkowice, Stary Henryków, Wilamowice.

Na terenie gminy występuje przetwórstwo rolno - spożywcze, jest to:

- rozbiór i sprzedaż pól tusz;
- produkcja serów żółtych dojrzewających i nie dojrzewających, twarogów ziarnistych i serów topionych.

II.6.1. ROLNICTWO I GOSPODARKA LEŚNA

Wartościowe areale rolne, prawnie chronione grunty klas I – IV obejmują 6159 ha to jest ponad 80 % powierzchni gminy Ciepłowody. Najgorsze klasy gruntów (V klasy i wyższe) to niewiele ponad 2% powierzchni gminy. Gmina zaliczana jest do obszarów o najkorzystniejszych dla rozwoju rolnictwa warunkach klimatyczno - glebowych. Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (wg IUNG) dla gminy wynosi 101,2 i jest wyższy od krajowego i wojewódzkiego.

Na obszarze gminy rozwija się ponadto produkcja rybicka na bazie istniejących stawów hodowlanych. Znaczna ilość indywidualnych gospodarstw rolnych nie przekracza 10 ha powierzchni (81% ogółu gospodarstw indywidualnych). Znaczenie gospodarki leśnej na obszarze gminy jest obecnie marginalne z uwagi na niski stopień lesistości gminy – udział lasów w strukturze użytkowania gruntów wynosi obecnie ok. 14%.

Struktura agrarna w gminie Ciepłowody przedstawia się następująco:

Tabela 19 Struktura użytków rolnych, lasów, nieużytków

UŻYTKI ROLNE		
Powierzchnia użytków rolnych		
powierzchnia użytków rolnych	ha	6 259
grunty orne	ha	5 703
sady	ha	54
łąki	ha	227
pastwiska	ha	275
LASY		
Lasy i grunty leśne	ha	1 078
POZOSTAŁE GRUNTY I NIEUŻYTKI		
Pozostałe grunty i nieużytki	ha	416

Źródło: Dane GUS (stan na 31.12.2005 r.)

II.6.2. AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA

Cieplowody są gminą typowo rolniczą. Korzystne warunki glebowo – klimatyczne, wieloletnia tradycja, niska gęstość zatrudnienia wpływają na rozwój tej gałęzi gospodarki. Uzupełnieniem są leśnictwo, drobny przemysł przetwórczy, usługi związane z obsługą ludności i rolnictwa. Szansą dla gminy może być zdynamizowanie wydobywanie surowców naturalnych i ich przeróbka. Stosunkowo duża ilość osób w wieku produkcyjnym stanowi naturalne zaplecze zasobów ludzkich, pozwalające na dynamizację aktywności zawodowej. Jednak występująca, dość wysoka migracja, zwłaszcza w grupach ludzi młodych i czynnych zawodowo, przy występującym bezrobociu jest naturalną przeszkodą osiągnięcia postępu.

Tabela 20 Podmioty gospodarcze na obszarze gminy Cieplowody

PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ ZAREJESTROWANE W REJESTRZE REGON WG SEKTORÓW WŁASNOŚCIOWYCH		
Ogółem		
ogółem	jed.gosp.	172
Sektor publiczny		
podmioty gospodarki narodowej ogółem	jed.gosp.	10
państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego ogółem	jed.gosp.	7
Sektor prywatny		
podmioty gospodarki narodowej ogółem	jed.gosp.	162
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	jed.gosp.	133
spółki handlowe	jed.gosp.	3
spółdzielnie	jed.gosp.	4
fundacje	jed.gosp.	1
stowarzyszenia i organizacje społeczne	jed.gosp.	5

Źródło: Dane GUS (stan na 31.12.2007 r.)

Na koniec 1998 roku w systemie KRUPGN – REGON zarejestrowanych było 143 podmioty (8 – sektor publiczny, 135 sektor prywatny w tym 116 – osoby fizyczne).

Na koniec 2007 roku w systemie KRUPGN – REGON zarejestrowanych było 172 podmioty (10 – sektor publiczny, 162 sektor prywatny w tym 133 – osoby fizyczne).

W porównaniu do 1998 r. ilość podmiotów ogółem wzrosła o 29 (2 – sektor publiczny, 27 – sektor prywatny).

W gminie Ciepłowody nie ma dużych zakładów przemysłowych. Najwięcej podmiotów gospodarczych jest zarejestrowanych w siedzibie gminy. Są to z reguły drobne zakłady produkcyjne lub usługowe:

- usługi remontowo-budowlane,
- zakład energetyczny,
- mechanika pojazdowa,
- warsztat elektromechaniczny,
- kamieniarstwo,
- stolarstwo,
- ogrodnictwo,
- lecznica zwierząt,
- warsztat budowlany,
- transport samochodowy,
- skład opału,
- piekarnia.

W skład gospodarki sektora poza rolniczego wchodzi również sieć sklepów, których na terenie gminy Ciepłowody jest ok. 30, oraz 1 stacja paliw. Wszystkie sklepy działają w sektorze prywatnym.

II.6.3. TURYSTYKA

Przez teren gminy przebiega kilka pieszych szlaków turystycznych:

- Szlak Ziębice - Piława Dolna (czarny)
- Szlak Ząbkowice Śl. - Henryków (niebieski)
- Szlak Łagiewniki - Ziębice (czerwony)

Biegnie tędy również Odcinek Szlaku Cysterskiego na Ziemi Ząbkowickiej (miejsowości: Muszkowice, Stary Henryków, Wilemowice, Cienkowice, Czesławice,

Piotrowice Polskie i Baldwinowice należały do 1810 r. do posiadłości klasztoru cystersów w Henrykowie).

Mapa 4 Mapa szlaków turystycznych w gminie Ciepłowody

Źródło: www.cieplowody.pl

Przewiduje się rozwój turystyki na bazie istniejących zasobów przyrodniczo krajobrazowych gminy głównie we wschodniej oraz południowej części obszaru gminy. We wsiach: Muszkowice, Piotrowice Polskie, Baldwinowice, Kobyła Głowa, Karczowice, Tomice, Koźmice, Brochocin, Jakubów - wyznaczono tereny pod rozwój funkcji turystycznej jako towarzyszącej rolnictwu. Zakłada się rozwój wypoczynku stacjonarnego oraz turystyki pieszej i rowerowej przez:

- rozwój agroturystyki,
- tworzenie miejsc noclegowych, realizację budownictwa letniskowego oraz ośrodków turystyki kwalifikowanej, sportu i rekreacji,
- rozwój szlaków turystyki pieszej, rowerowej wraz z ich zagospodarowaniem wprowadzenie funkcji turystycznej do obiektów lub zespołów zabytkowych,

- włączenie się w tworzenie Szlaku Cystersów poprzez realizację atrakcyjnego odcinka w granicach gminy,
- realizację miejsc obsługi podróżnych oraz organizacji parkingów.

Analizując dostępne dane, należy stwierdzić, że gospodarka turystyczna jest na terenie gminy Ciepłowody rozwinięta słabo.

III. ANALIZA UWARUNKWAŃ ROZWOJOWYCH GMINY CIEPŁOWODY

III.1. OTOCZENIE ZEWNĘTRZNE

III.1.1. CELE ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

Województwo Dolnośląskie w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do roku 2020³ zakłada następujące cele i priorytety:

- **Cel gospodarczy:** Zbudowanie konkurencyjnej i innowacyjnej gospodarki Dolnego Śląska.
  - Priorytet 1. Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Dolnego Śląska
  - Priorytet 2. Budowa gospodarki opartej na wiedzy (GOW)
  - Priorytet 3. Wspieranie aktywności gospodarczej na Dolnym Śląsku
- **Cel przestrzenny:** Zwiększenie spójności przestrzennej i infrastrukturalnej regionu i jego integracja z europejskimi obszarami wzrostu.
  - Priorytet 1. Poprawa spójności przestrzennej regionu
  - Priorytet 2. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich
  - Priorytet 3. Poprawa ładu przestrzennego, harmonijności struktur Przestrzennych
  - Priorytet 4. Zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego społeczeństwa i gospodarki
  - Priorytet 5. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego regionu
- **Cel społeczny:** Rozwijanie solidarności społecznej oraz postaw obywatelskich twórczych i otwartych na świat.
  - Priorytet 1. Integracja społeczna i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

---

³ Załącznik do Uchwały Nr XLVIII/649/2005 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 30 listopada 2005 roku;

Priorytet 2. Umacnianie społeczeństwa obywatelskiego, rozwój kultury

Priorytet 3. Poprawa jakości i efektywności systemu edukacji i badań naukowych

Priorytet 4. Stałe podnoszenie stanu bezpieczeństwa i zdrowia mieszkańców
Województwa

Priorytet 5. Aktywna polityka rynku pracy oraz wzmocnienie rozwoju zasobów
ludzkich.

III.1.2. CELE ROZWOJU POWIATU ZĄBKOWICKIEGO

Cele rozwoju Powiatu Ząbkowickiego prezentuje Strategia Rozwoju Gospodarczego Powiatu Ząbkowickiego⁴, która wyróżnia następujące cele:

1. Rozwój gospodarczy poprzez aktywację drobnego przemysłu i handlu.
2. Rozwój regionu poprzez wyeksponowanie jego walorów turystycznych.
3. Poprawa warunków życia każdego mieszkańca powiatu.
4. Silne zaakcentowanie obecności powiatu w działaniach podejmowanych w ramach Euroregionu Polska-Czechy-Niemcy.

Strategia zawiera również domeny strategiczne:

- Aktywizacja obszarów wiejskich
- Rozwój turystyki
- Rozwój małych i średnich firm usługowo-handlowo-produkcyjnych

III.1.3. POZOSTAŁE UWARUNKOWANIA

Wśród zewnętrznych uwarunkowań gminy Ciepłowody należy wyróżnić szanse rozwojowe, jakie generowane są w związku ze środkami pomocowymi płynącymi z Unii Europejskiej.

Gmina Ciepłowody będzie korzystać przede wszystkim ze środków finansowych transferowanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego.

---

⁴ Stan na dzień 16.02.2009 r.

W razie możliwości zarówno organizacyjnych, jak i finansowych gmina Ciepłowody będzie aplikować o środki finansowe w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.

Jednym z warunków rozwoju społeczno – gospodarczego jest umiejętne wykorzystywanie szans związanych z funduszami pomocowymi. Jedną z opcji jest uczestnictwo w programie pod nazwą: „Odnowa i rozwój wsi” Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, w którym gmina Ciepłowody będzie się ubiegać o dofinansowanie na podstawie Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013.

III.2. ANALIZA SWOT

Powszechnie stosowanym narzędziem służącym do oceny czynników wzrostu i regresu bytów organizacyjnych jest analiza SWOT:

- Strengths – mocne strony,
- Weaknesses – słabe strony,
- Opportunities – szanse,
- Threats – zagrożenia.

Słabe oraz mocne strony stanowią tak zwane wewnętrzne uwarunkowania rozwoju, zatem wynikają ze stanu faktycznego wewnątrz analizowanego bytu organizacyjnego. Natomiast szanse i zagrożenia oraz czynniki zewnętrzne (szanse i zagrożenia

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rolnictwo – podstawa rozwoju ekonomicznego, wysoki wskaźnik waloryzacji przestrzeni rolnej, bardzo wysoki udział w strukturze gospodarstw producentów rolnych w wieku produkcyjnym, bliskość rynków zbytu i zaopatrzenia, dostęp do oświaty i doradztwa fachowego. 2. Tendencja rozwoju produkcji rybackiej. 3. Udokumentowane złoża surowców skalnych (bazalt i łupki łuszczkowe, rudy niklu) i dalsza możliwość eksploatacji złóż. 4. Dobry poziom szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego, duże aspiracje mieszkańców do rozwoju szkolnictwa średniego i zawodowego, preferencje dla kadry z wyższym wykształceniem. 5. Dostępność komunikacyjna ponadlokalna – trasa międzynarodowa nr 8 (docelowo S5). 6. Łatwość w nabywaniu działek budowlanych (budownictwo mieszkaniowe, letniskowe usługowe) bez limitowania wielkości działki. 7. Złoża wód geotermalnych. 8. Walory środowiska naturalnego – krajobrazowe i klimatyczno – przyrodnicze (Wzgórza Niemczańsko - Strzelińskie w tym Muszkowicki Las Bukowy). 9. Uporządkowana gospodarka wodna w niemal wszystkich wsiach gminy i pełne zelektryfikowanie gminy. 10. Dobry poziom usług zdrowotnych, socjalnych i kultury. 11. Położenie na projektowanym Europejskim Szlaku Cystersów. 12. Warunki dla wytwarzania energii wiatrowej 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zbyt mała ilość małych i średnich przedsiębiorstw i firm prywatnych jako alternatywy dla rezygnujących z produkcji rolnej. 2. Wysokie saldo migracji. 3. Niedostateczne zaopatrzenie gminy w kolektory ściekowe lub lokalne oczyszczalnie ścieków. 4. Brak systemu gazowniczego na potrzeby bytowe i grzewcze i słabe wyeliminowanie niskiej emisji zanieczyszczeń pochodzących z palenisk domowych. 5. Stan techniczny istniejącego zainwestowania jest zły z tendencją ciągłego pogarszania się. 6. Niewystarczająca promocja gospodarki gminy i lokalnej przedsiębiorczości. 10. Niewystarczająca promocja poprawy estetyki krajobrazu wiejskiego. 11. Niewystarczające doradztwo w zakresie optymalnego wykorzystania zasobów naturalnych (warunki glebowo – klimatyczne, surowce naturalne), planowania biznesowego, dostępności do kapitału. 12. Niewystarczająca liczba obiektów sportowo-rekreacyjnych. 13. Niezadawalające warunki życia mieszkańców gminy (niskie dochody).

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Intensyfikacja produkcji rolnej – komasacja gruntów rolnych, rozwój rolnictwa ekologicznego, produkcji warzyw i zbóż, produkcji rybackiej, chowu zwierząt gospodarskich. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Brak koniunktury na produkty rolne, ograniczenia finansowe w produkcji rolnej – zbyt wysokie koszty produkcji w tym wysokie oprocentowanie kredytów bankowych.

<ol style="list-style-type: none"> 2. Rozwój przetwórstwa rolno – spożywczego – powstawanie firm zajmujących się bezpośrednim przetwórstwem, przechowalnictwem produktów rolnych. 3. Rozwój gospodarstw agroturystycznych – możliwość wędkowania, jazdy konnej. 4. Sąsiedztwo miejscowości z rozwiniętym przetwórstwem rolno-spożywczym (Ząbkowice Śl., Ziębice). 5. Możliwość realizacji inwestycji związanych z obsługą samochodowego ruchu tranzytowego (motele, stacje benzynowe, parkingi, stacje obsługi serwisowej). 6. Rozwój funkcji turystycznej w gminie (Europejski Szlak Cystersów, agroturystyka, turystyka pobytowa, turystyka wędrówkowa – piesza, rowerowa i konna – możliwość rozwoju usług turystycznych). 7. Uruchomienie eksploatacji złóż surowców naturalnych i ich obróbki. 8. Promocja zasobów archeologicznych jako unikalnych walorów kulturowych gminy. 9. Dogodne usytuowanie gminy w pobliżu terenów o bogatych walorach środowiska kulturowego (Henryków, Niemcza, Ząbkowice Śl., Ziębice), przyrodniczego (obszar chronionego krajobrazu Wzgórz Niemczańsko – Strzelińskich), rekreacyjno – sportowego (Biały Kościół w gm. Strzelin). 10. Zainteresowanie budownictwem indywidualnym – stałym i letniskowym przez inwestorów. 12. Skuteczna polityka regionalna władz wojewódzkich i powiatowych. 	<ol style="list-style-type: none"> 2. Pasywność zawodowa i brak chęci przebranżowienia zawodowego ludności wiejskiej a także frustracja i niezadowolenie społeczne z powodu braku szybkich efektów. 3. Wysokie koszty pracy i tworzenia nowych miejsc pracy zwłaszcza w sektorze MŚP a przy tym brak konkretnych rozwiązań systemowych dla tego sektora. 4. Utrudniony dostęp do kapitału (kredyty). 5. Dekapitalizacja majątku trwałego gminy. 6. Brak przeciwdziałania odpływowi z terenu gminy ludzi w wieku produkcyjnym. 7. Ujemny przyrost naturalny
--	--

IV. CELE STRATEGICZNE ROZWOJU GMINY CIEPŁOWODY

IV.1. WIZJA I MISJA GMINY CIEPŁOWODY

Wizja Gminy Ciepłowody

Gmina Ciepłowody jednym z czołowych producentów ekologicznej żywności, regionem gościnnym dla turystów, którzy chętnie korzystają nie tylko z uroków lokalnej przyrody, ale także dogodnej bazy hotelowo - restauracyjnej. Natomiast dzięki nowoczesnej infrastrukturze technicznej gmina zyska nowych inwestorów oferujących miejsca pracy dla lokalnej społeczności. Działania te przyczynią się do zwiększenia dochodów gminy oraz poprawy warunków życia jej mieszkańców.

Misja Gminy Ciepłowody:

Podniesienie poziomu atrakcyjności warunków życia i standardów infrastruktury technicznej w gminie Ciepłowody poprzez działania inwestycyjne w newralgicznych obszarach funkcjonowania wspólnoty samorządowej.

Bogactwo urodzajnych gleb oraz świadomość ekologiczna mieszkańców stwarzają dogodne warunki dla naturalnej produkcji rolnej. Obecnie jednak brak rynków zbytu oraz odpowiedniej bazy przetwórstwa tych produktów na terenie gminy.

Do 2014 roku sytuacja ta ulegnie poprawie, dzięki promocji gminy pojawią się nowe podmioty gospodarcze zainteresowane ekologiczną produkcją rolną tworząc bazę przetwórstwa spożywczego dla lokalnych produktów. Jednym z podstawowych zadań

dla rolników stanie się przekształcenie dotychczasowych gospodarstw rolnych w gospodarstwa specjalizujące się w określonej produkcji rolnej odpowiadającej potrzebom rynku. Przyniesie to obopólne korzyści producentom i przedsiębiorcom i zwiększy wydajność gospodarstw rolnych.

Rozwój ekonomiczny gminy ma być również realizowany poprzez pozyskanie nowych inwestorów zewnętrznych oraz promocję przedsiębiorczości w środowisku lokalnym. Jednak osiągnięcie tego celu wiąże się bezpośrednio z poprawą stanu dróg oraz dostosowaniem infrastruktury technicznej do wymogów nowych inwestorów. Niniejszy dokument zakłada, że do roku 2014 uda się uzupełnić braki w infrastrukturze technicznej. Szczególnie nagłymi problemami jest poprawa jakości dróg gminnych.

Ponadto dążąc do rozwoju turystyki w regionie władze gminy będą musiały do 2014 roku wypromować region nie tylko jako atrakcyjny dla turystów, ale także dla potencjalnych inwestorów, którzy będą w stanie uzupełnić brakującą bazę hotelowo – restauracyjną. Jedną z atrakcji regionu staną się gospodarstwa agroturystyczne, szczególnie interesujące dla gości preferujących spokojny odpoczynek z dala od dużych miast i zatłoczonych kurortów. Odpowiadając zarówno na potrzeby potencjalnych turystów, a także mieszkańców gminy oferta kulturalna i sportowa zostanie wzbogacona w dodatkowe miejsca, gdzie będzie możliwe aktywne spędzenie wolnego czasu.

Powyższe przedsięwzięcia realizowane w okresie 2009 – 2014 przyczynią się do utrwalenia wizerunku gminy jako prężnie rozwijającego się regionu otwartego dla inwestorów i turystów szukających relaksu w otoczeniu przyrody.

IV.2. PŁASZCZYZNY ROZWOJU GMINY CIEPŁOWODY

Newralgiczne obszary funkcjonowania gminy Ciepłowody określone zostały w niniejszej Strategii jako płaszczyzny rozwoju. Płaszczyzny te przedstawiają się następująco:

- Płaszczyzna techniczna,
- Płaszczyzna społeczno – gospodarcza,
- Płaszczyzna ekologiczna,

Płaszczyzna techniczna dotyczy tych elementów zagospodarowania przestrzennego, które ze względu na podmiot władający oraz swoje społeczno – gospodarcze przeznaczenie stanowi o warunkach życia w gminie Ciepłowody. Ogólnie rzecz ujmując do sfery technicznej należą wszelkie elementy tak zwanej infrastruktury twardej w postaci budynków i budowli, a także innych obiektów w rozumieniu ustawy prawo budowlane.

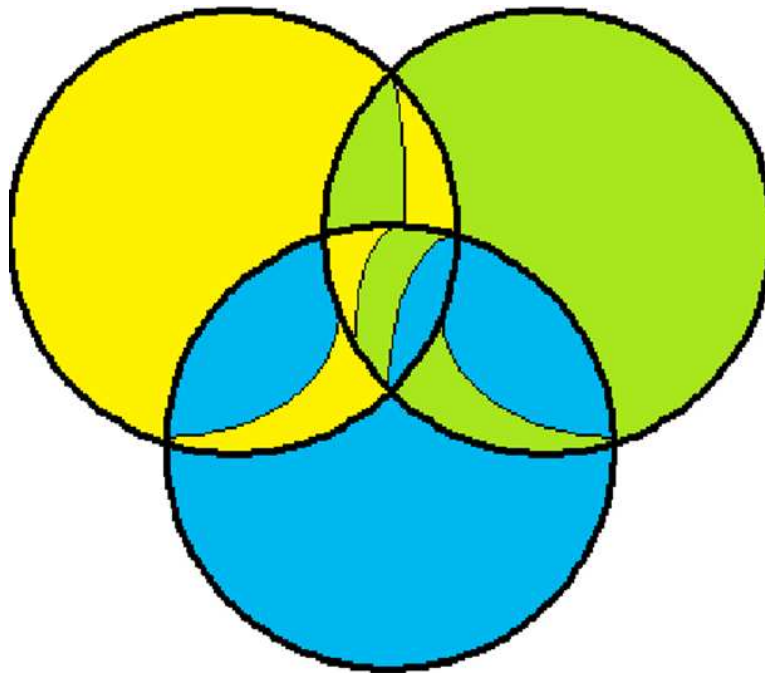
Płaszczyzna społeczno – gospodarcza obejmuje te elementy funkcjonowania wspólnoty samorządowej, które determinują jej wymiar cywilizacyjny w takich przykładowych obszarach jak zdrowie, kultura, oświata, rynek pracy, przedsiębiorczość etc.

Płaszczyzna ekologiczna koncentruje się na walorach środowiska naturalnego, w kontekście zachowania charakterystycznej bioróżnorodności, ochrony ekosystemu oraz zrównoważonego rozwoju.

Analiza stanu faktycznego oraz przeprowadzona analiz SWOT jednoznacznie wskazują iż wymienione płaszczyzny rozwoju wzajemnie na siebie zachodzą tworząc wspólne obszary interwencji, co symbolizuje poniższy schemat.

Rysunek 1 Nakładanie się na siebie płaszczyzn

Źródło: opracowanie własne

Legenda:

- Płaszczyzna techniczna
- Płaszczyzna społeczno – gospodarcza
- Płaszczyzna ekologiczna

Wzajemne nakładanie się płaszczyzn rozwoju, wynika z następujących przesłanek:

- każda inwestycja z zakresu infrastruktury twardej powinna służyć celom społeczno-gospodarczym lub środowiskowym,
- inwestycje w obszarze ekologii i środowiska naturalnego w logiczny sposób przekładają się na płaszczyznę społeczno-gospodarczą wpływając zarówno na warunki życia w gminie, jak i walory turystyczne,
- inwestycje w obszarze społeczno-gospodarczym w zależności od charakteru mogą przekładać się na:
  - wzrost świadomości ekologicznej, przedsiębiorczość skłonność do inwestycji – poprzez tak zwane inicjatywy miękkie – szkolenia, konferencje,

lub na

- o wzrost efektywności zawodowej – poprzez inicjatywy w zakresie ochrony zdrowia zmniejszające dni absencji pracowniczej

Wzajemne nakładanie się płaszczyzn rozwoju najlepiej widoczne jest na przykładzie konkretnych zadań inwestycyjnych w związku z czym w następnym podrozdziale znajdują się wygenerowane w toku analizy stanu faktycznego cele rozwoju społeczno – gospodarczego rozmieszczone w układzie hierarchicznym, natomiast zadania inwestycyjne zostały ukazane na schemacie matrycy.

IV.3. CELE STRATEGICZNE GMINY CIEPŁOWODY

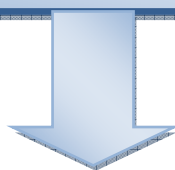
Opracowana strategia ma za zadanie wskazać działania jakie należy podjąć w celu osiągnięcia pozytywnego kierunku rozwoju gminy Ciepłowody.

CEL GŁÓWNY

Trwały i bezpieczny dla środowiska rozwój społeczno – gospodarczy gminy przy pełnym wykorzystaniu jej walorów przyrodniczych, historycznych i lokalizacyjnych oraz zasobów pracy i potencjału ekonomicznego.

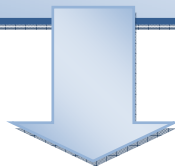
W sprawnej koordynacji działań podmiotów mających wpływ na rozwój poszczególnych obszarów gminy pomogą jasno sprecyzowane cele.

PŁASZCZYZNA TECHNICZNA

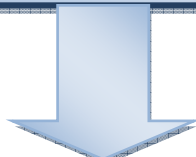
CEL NADRZĘDNY

**PODNIESIENIE POIOMU JAKOŚCI INFRASTRUKTURY
TECHNICZNEJ DETERMINUJĄCEJ OGÓLNY ROZWÓJ GMINY**

CELE STRATEGICZNE

1. Rozbudowa i poprawa infrastruktury wodno – ściekowej.
2. Rozwój i modernizacja infrastruktury drogowej.
3. Poprawa infrastruktury użyteczności publicznej
4. Rozbudowa bazy sportowo – rekreacyjnej.

ZADANIA REALIZACYJNE CELÓW STRATEGICZNYCH:

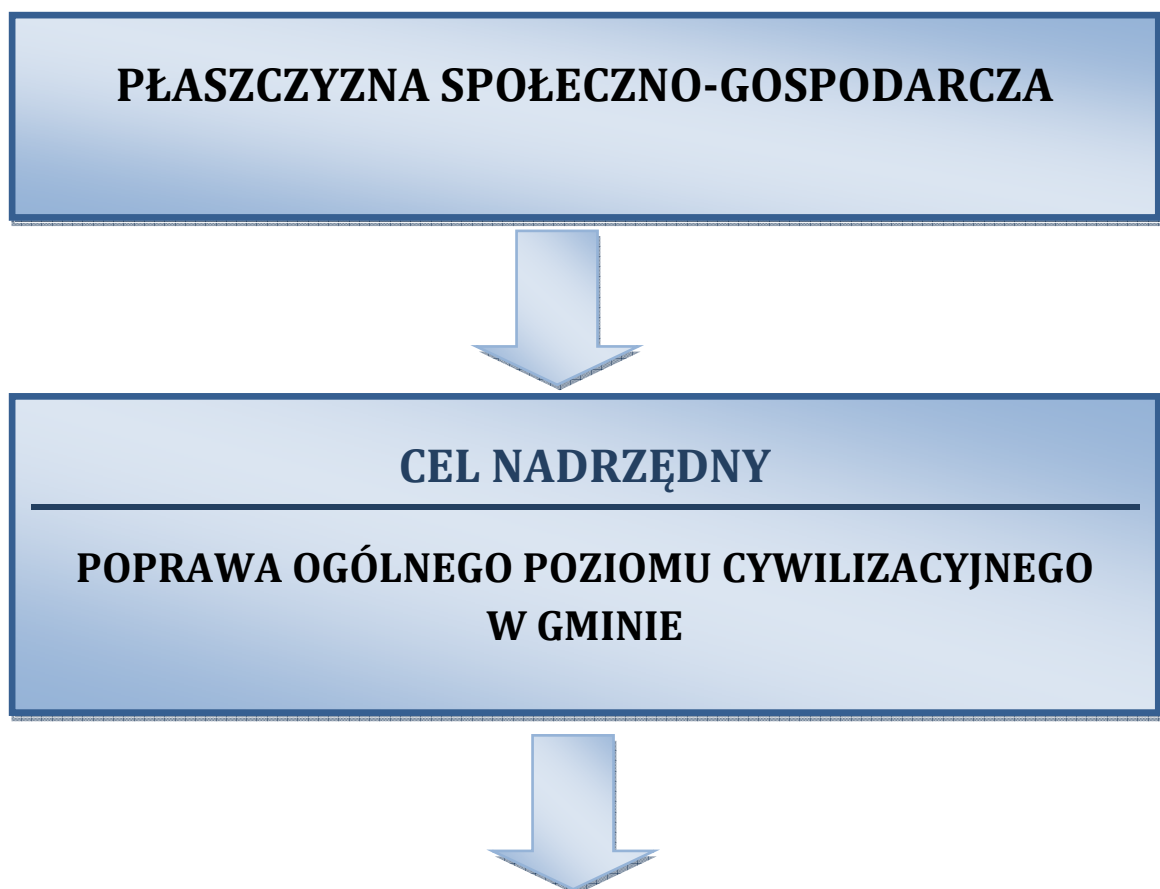
- Budowa kanalizacji sanitarnej oraz sieci wodociągowej.
- Budowa oczyszczalni ścieków
- Budowa studni awaryjnych
- Remont istniejącej sieci drogowej.
- Montaż i remont wiat przystankowych, oznakowanie ulic.
- Remont budynków użyteczności publicznej
- Budowa boisk i remont hal sportowych
- Remont i budowa świetlic wiejskich

Realizacja zakładanych kierunków rozwoju gminy Ciepłowody wymaga inwestycji mających na celu poprawę obecnego stanu infrastruktury technicznej. Pojawienie się nowych przedsiębiorstw w gminie uzależnione jest od poprawy stanu sieci dróg gminnych.

Mieszkańcy gminy są zadowoleni z prac w zakresie budowy sieci kanalizacyjnej. W odpowiedzi na potrzeby mieszkańców powstanie kompleksowa sieć wodociągowa wraz z oczyszczalnią ścieków.

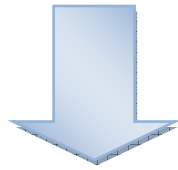
Ponadto inwestycji wymagają także placówki oświatowe. W okresie 2007 – 2014 przeprowadzony zostanie remont hali sportowej, powstanie także nowe boisko Orlik 2012.

Gmina planuje również budowę nowej świetlicy wiejskiej w miejscowości Targowica, wykonanie elewacji w budynku Urzędu Gminy łącznie z wymianą okien.

CELE STRATEGICZNE

1. Wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców.
2. Obniżenie wskaźnika bezrobocia.
3. Poprawa warunków kształcenia.
4. Zwiększenie dostępności do edukacji.
5. Rozwój rynku zbytu produktów rolnych.
6. Zwiększenie liczby nowych inwestorów na terenie gminy.
7. Rozwój turystyki i agroturystyki.

ZADANIA REALIZACYJNE CELÓW STRATEGICZNYCH:

- Budowa kanalizacji sanitarnej oraz sieci wodociągowej.
- Budowa oczyszczalni ścieków
- Budowa studni awaryjnych
- Remont istniejącej sieci drogowej.
- Montaż i remont wiat przystankowych, oznakowanie ulic.
- Remont budynków użyteczności publicznej
- Budowa boisk i remont hal sportowych
- Remont i budowa świetlic wiejskich

Rozwój przedsiębiorczości i zwiększanie zatrudnienia wśród mieszkańców gminy zostanie osiągnięty w wyniku działań pobudzających aktywność lokalnej społeczności. Władze gminy podejmą działania informacyjne dla nowych przedsiębiorców w postaci informacji zawartych na stronie Urzędu Miejskiego.

Rozpoczęcie działalności ułatwią także okresowe ulgi podatkowe dla przedsiębiorców tworzących nowe miejsca pracy. Problem bezrobocia wśród osób długotrwale bezrobotnych będzie zwalczany poprzez zachęcanie ich do tworzenia spółdzielni socjalnych, ukierunkowujących ich aktywność na wspólne prowadzenie działalności gospodarczej. Pozwoli to nie tylko wzmocnić pewność siebie osób bezrobotnych ale też ułatwi dalsze poszukiwanie zatrudnienia. W ramach działalności oświatowej natomiast zwiększone zostaną środki na doposażenie bazy dydaktycznej w niezbędne pomoce naukowe, oraz w dostosowanie placówek do potrzeb dzieci i młodzieży niepełnosprawnej. Powstaną również stołówki szkolne dla dzieci i młodzieży. Zostanie także wybudowane nowe boisko Orlik 2012 i wyremontowana hala sportowa.

Gmina przewiduje rozwój agroturystyki na obszarze całej gminy jako funkcji współtowarzyszącej rolnictwu, ze szczególnym zintensyfikowaniem najbardziej do tego celu predysponowanych zachodnich, południowo – zachodnich i południowych obszarów gminy. Zakłada się bezkonfliktowy w stosunku do rolnictwa i leśnictwa rozwój funkcji turystycznej.

Przewiduje się realizację infrastruktury turystycznej na bazie istniejących gospodarstw rolnych oraz realizację sieci spacerowych dróg turystycznych o różnorodnym charakterze (szlaki piesze, konne, rowerowe), realizację miejsc wypoczynku oraz punktów widokowych, realizację terenów biwakowych. Dopuszcza się realizację urządzeń sportowo – rekreacyjnych rozproszonej bazy noclegowo – żywieniowej, systemu parkingów strategicznych przy drogach publicznych przecinających wskazany obszar lub przy wejściach na szlaki turystyczne. Zakłada się dbałość o standard powstającej bazy turystycznej. Przewiduje się możliwość turystycznego zagospodarowania obiektów lub zespołów zabytkowych.

Zakłada się możliwość włączenia się w tworzenie Szlaku Cystersów poprzez realizację atrakcyjnego odcinka w granicach gminy. Przewiduje się dbałość o jakość krajobrazu gminy przez realizację systemu dolesień oraz egzekwowanie odpowiedniego standardu zabudowy.

Władze gminy nadal będą wspierać liczne akcje z zakresu promocji bezpieczeństwa mieszkańców. Problem bezpieczeństwa związany jest bardzo często z brakiem możliwości spędzania wolnego czasu przez młodzież oraz osoby bezrobotne. W związku z tym zostanie wybudowana nowa świetlica wiejska w Targowicy, która będzie w pełni odpowiadała potrzebom lokalnej społeczności. Tworzenie nowych miejsc spędzania wolnego czasu oraz lokalnej działalności kulturalnej może w znacznym stopniu poprawić poziom bezpieczeństwa i warunków życia mieszkańców gminy.

PŁASZCZYZNA EKOLOGICZNA

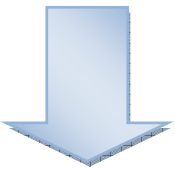
CEL NADRZĘDNY

POPRAWA STANU ŚRODOWISKA NATURALNEGO

CELE STRATEGICZNE

- **Racjonalne korzystanie z turystycznych walorów zasobów przyrodniczych gminy**
  - **Wdrażanie mechanizmów ochrony środowiska naturalnego**
-

ZADANIA REALIZACYJNE CELÓW STRATEGICZNYCH:

- Program usuwania azbestu z terenów gminy
- Oczyszczanie ścieków

Świadomość ekologiczna mieszkańców gminy Ciepłowody jest wysoka, dlatego też w najbliższych latach podjęte zostaną liczne działania aby utrzymać obecny stan środowiska naturalnego oraz wyeliminować ewentualne zagrożenia. Będą one skierowane do lokalnych przedsiębiorców posiadających zakłady produkcyjne, z których pochodzi większość zanieczyszczeń. Działania te będą miały na celu zwiększenie świadomości ekologicznej oraz edukację ekologiczną przedsiębiorców.

IV.4. HARMONOGRAM REALIZACJI I FINANSOWANIA STRATEGII

PLASZCZYZNA TECHNICZNA I EKOLOGICZNA

Lp.	Nazwa zadania	Źródła finansowania	Nakłady na lata 2009-2014 w tys. zł	Przewidywane nakłady w latach (w tys. zł)					
				2009	2010	2011	2012	2013	2014
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Budowa kanalizacji sanitarnej dla wsi Piotrowice Polskie i Baldwinowice z oczyszczalnią ścieków w Piotrowicach Polskich	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	4 300 1900 2400	40 40	4 260 1860 2400				
	Nadzór nad robotami	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	45 45		45 45				
	Wykup działek pod inwestycje	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	40 40	40 40					

Budowa kanalizacji sanitarnej dla wsi Ciepłowody - Dobrzenice z oczyszczalnią ścieków w Dobrzenicach	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	12 500 6 000 6 500					3 200 3 200	9 300 2 800 6 500	
Planowanie i opracowanie dokumentacji budowlanej, promocja, rezerwa, opłaty publiczne	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	1 300 1 300					1 300 1 300		
Nadzór nad robotami	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	150 150						150 150	
Wykup działek pod inwestycje	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	150 150					150 150		
Budowa sieci wodociągowej dla wsi Koźmice, Karczowice, Tomice	Razem; w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	4 400 1760 2640	90 90	4 310 1670 2640					
Planowanie, opracowanie dokumentacji hydrologicznej	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	90 90	90 90						
Opracowanie dokumentacji budowlanej, promocja, rezerwa, opłaty publiczne	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	550 120		550 120					

	Nadzór nad robotami	gminy Razem, w tym: budżet środki pomocowe i inne	40 40		40 40				
	Wykup działek pod inwestycje	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	60 60		60 60				
	Budowa awaryjnej studni w Starym Henrykowie	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	45 45	45 45					
	Opracowanie dokumentacji hydrologicznej	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	55	55					
	Nadzór nad robotami	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	22	22					
	Wykup działki pod inwestycję	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	77	77					

	Budowa awaryjnej studni w Piotrowicach Polskich	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	52 52	52 52					
	Opracowanie dokumentacji hydrologicznej	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	55	55					
	Nadzór nad robotami	Razem: w tym; budżet gminy środki pomocowe i inne	22	22					
	Wykup działki pod inwestycję	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	77	77					
	Program usuwania azbestu z terenu Gminy Ciepłowody	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	414 182 232		82 36 46	82 36 46	82 36 46	84 37 47	84 37 47
	Razem pozostałe roboty inwestycyjne dla zadań z zakresu infrastruktury technicznej	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	135 135	15 15	20 20	25 25	25 25	25 25	25 25

Lp.	Nazwa zadania	Źródła finansowania	Nakłady na lata 2009-2014 w tys. zł	Przewidywane nakłady w latach (w tys. zł)					
				2009	2010	2011	2012	2013	2014
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Remont i odbudowa ul. Osiedle we wsi Ciepłowody	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	4 300 1505 2795					84 84	4216 1421 2795
1.1	Planowanie i opracowanie dokumentacji budowlanej	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	80 80					80 80	
1.2	Nadzór nad robotami	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	4 4					4 4	
2.	Odbudowa drogi transportu rolnego w obrębie wsi Stary Henryków nr dz. 113/16, 113/7,8/25,8/3	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	150 50 100		150 50 100				

2.1	Opracowanie dokumentacji budowlanej	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	10 10		10 10				
2.2	Nadzór nad robotami	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	2 2		2 2				
3.	Odbudowa drogi dojazdowej w obrębie wsi Targowica	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	220 220			220 220			
3.1	Opracowanie dokumentacji budowlanej	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	5 5			5 5			
3.2	Nadzór nad robotami	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	1 1			1 1			
4.	Odbudowa drogi nr 118133 D w miejscowości Muszkowice	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	2 200 880 1 320					2 200 880 1 320	
4.1	Opracowanie dokumentacji budowlanej	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	12 12					12 12	
4.2	Nadzór nad robotami	Razem: w tym; budżet gminy środki pomocowe i inne	5 5					5 5	
5.	Montaże i remonty wiat przystankowych, oznakowanie dróg gminnych	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	50 50	11 11	9 9	10 10	10 10	10 10	

6.	Wykonanie elewacji budynku z wymianą okien w Urzędzie Gminy	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	55 55	55 55					
----	---	--	----------	----------	--	--	--	--	--

PLASZCZYZNA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA

Lp.	Nazwa zadania	Źródła finansowania	Nakłady na lata 2009-2014 w tys. zł	Przewidywane nakłady w latach (w tys. zł)					
				2009	2010	2011	2012	2013	2014
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2.	Rozbiórka świetlicy wiejskiej w Baldwinowicach (część budynku)	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	230 230		230 230				
2.1	Opracowanie dokumentacji budowlanej	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	10 10		10 10				
2.2	Nadzór nad robotami	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	3 3		3 3				
3.	Razem pozostałe roboty inwestycyjne dla zadań z zakresu infrastruktury technicznej	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	90 90	15 15	15 15	15 15	15 15	15 15	15 15

4..	Moje boisko Orlik 2012	Razem: w tym: budżet gminy Środki pomocowe i inne	800 140 660		800 140 660				
4.1	Opracowanie dokumentacji budowlanej	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	8 8		8 8				
4.2	Nadzór nad robotami	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	2 2		2 2				
5.	Remont hali sportowej w Ciepłowodach	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	400 200 200						400 200 200
6	Uzbrojenie terenów pod budownictwo mieszkaniowe -jednorodzinne w Ciepłowodach	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	250 100 1500	300 300	2 200 700 1 500				
6.1	Nadzór nad robotami	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne							
7	Budowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Targowica	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	500 500	300 300	200 200				

	Nadzór nad robotami	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	8 8						
8.	Plany miejscowe zagospodarowania i przestrzennego dla gminy Ciepłowody	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	60 60	28 28	32 32				
9.	Programy wspomagające i usprawniające prace urzędu i jednostek organizacyjnych	Razem: w tym: budżet gminy środki pomocowe i inne	60 60	30 30	30 30				

V. MONITORING I SYSTEM WDRAŻANIA STRATEGII

Strategia Rozwoju Gminy Ciepłowody 2007-2014 jest sposobem osiągania celów na drodze planowania i sterowania rozwojem, przy zaangażowaniu się partnerów (władze samorządowe, przedsiębiorcy, społeczność lokalna) w proces realizacji podejmowanych w tym celu zadań. Efektywne osiągnięcie poszczególnych celów możliwe jest dzięki wykorzystaniu instrumentów instytucjonalnych (budowa szeroko rozumianego partnerstwa), programowych (plan rozwoju lokalnego, wieloletni plan inwestycyjny, lokalny program ochrony środowiska) i finansowych (środki finansowe pochodzące z różnych źródeł).

V.1. WDRAŻANIE STRATEGII

Struktura organizacyjna Urzędu Gminy Ciepłowody pozwala na nadzorowanie przebiegu realizacji większości projektów zapisanych w Strategii Rozwoju Gminy Ciepłowody 2007-2014. Koordynacja proponowanych działań pozostanie w kompetencji Wójta Gminy.

Kluczowym referatem Urzędu Gminy jeśli chodzi o realizację Strategii, jest Referat Finansowy i Planowania. Wymienione z nazwy zaplanowane zadania na okres najbliższych lat zostały one skonsultowane z przedstawicielami społeczności lokalnej oraz uzgodnione i zaakceptowane przez władze gminy. Bardzo istotną kwestią będzie więc bieżące monitorowanie możliwości finansowych gminy Ciepłowody, jej zdolności kredytowej, możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych oraz zdolności do zapewnienia tzw. wkładu własnego.

Odpowiedzialność za przygotowanie wniosków wraz z niezbędną dokumentacją pod fundusze pomocowe, jak również za merytoryczną realizację poszczególnych projektów można powierzyć kompetentnym pracownikom właściwych referatów Urzędu Gminy, zgodnie z zakresem ich obowiązków. Ponadto można powołać zespół do spraw przygotowania wniosków o dofinansowanie projektów z funduszy pomocowych regionalnych i krajowych.

Większość zadań związanych z bieżącą realizacją poszczególnych projektów Strategii powinna należeć do Wójta Gminy. Ważną rolę w procesie wdrażania zadań Planu odgrywać mogłaby, w przypadku jej powołania, Komisja Monitorująca .

V.2. MONITORING STRATEGII

Na proces realizacji strategii składa się system monitorowania (kontrola przebiegu procesu) określonych celów i zadań oraz ocena uzyskanych efektów pod względem społecznym, gospodarczym i środowiskowym. Realizacja założeń strategii z reguły przynieść powinna pozytywne rezultaty projektowane na etapie jej opracowania. Może jednak zdarzyć się i tak, że realne efekty będą mniej spektakularne, czy nawet niezamierzone, nieoczekiwane i niekorzystne, których zaistnienia nie udało się wcześniej przewidzieć. Dlatego też monitoring jest niezbędnym narzędziem wdrażania każdej strategii, specyfikuje jakie zmiany zaszły w wyniku jej realizacji i jakie korekty należy poczynić, aby strategia mogła być realizowana konsekwentnie, sprawnie i zgodnie z wcześniejszymi założeniami.

Zatem monitoring pełni podwójną rolę: nadzorującą i korygującą, bowiem realizacja strategii jest zadaniem ciągłym. Monitoring zakłada wzięcie pod uwagę, analizę i ocenę wskaźników oraz danych statystycznych (charakter obiektywny), a także opinii i odczuć ludności (charakter subiektywny) poprzez badanie opinii publicznej.

Monitorowanie można zdefiniować również jako proces systematycznego zbierania i analizowania ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanych projektów i zapisów zawartych w strategii w aspekcie finansowym i rzeczowym, mającym na celu zapewnienie zgodności realizacji projektów i strategii z wcześniej zatwierdzonymi założeniami i celami.

Monitorowanie Strategii musi polegać na bieżącej i wieloaspektowej analizie czy rozwój gminy jest zbieżny ze wskazaniem Strategii. Z zauważonych rozbieżności należy wyciągać wnioski prowadzące do eliminacji tych zjawisk albo modyfikacji Strategii. Monitoringiem i koordynowaniem będzie się zajmować Komitet Monitorujący powołany

do monitoringu strategii. Należy również podkreślić, że priorytet efektów ogólnospołecznych rozwoju lokalnego pozwala przyjąć założenie, że wszelkie działania podejmowane na rzecz rozwoju gminy uruchomią pewne procesy mnożnikowe, których efekty mogą przenieść się na te dziedziny życia społeczno - gospodarczego, których bezpośrednio nie uwzględnia niniejsza strategia.

Sposoby monitorowania strategii:

- Realizacja Strategii będzie raz w roku oceniana przez komisję rady gminy. Ocenie podlegać będzie realizacja strategii pod względem zgodności finansowej, zadaniowej i terminowej z Wieloletnim Planem Inwestycyjnym Gminy Ciepłowody na lata 2009-2014.

VI. PROMOCJA

Public Relations, którego zadaniem jest upowszechnianie zamierzeń Strategii pośród przyszłych beneficjentów, wykonawców i decydentów opierać się będzie o trzy formy komunikacji:

- Internet,
- Prasa lokalna, regionalna i centralna,
- Promocja i reklama bezpośrednia.

Internet będzie głównym dostawcą informacji o realizacji Strategii włącznie. W witrynie internetowej gminy Ciepłowody zostanie umieszczony link do Strategii. Internet służyć będzie również komunikacji pomiędzy bezpośrednio odpowiedzialnym za wdrażanie Strategii, a zainteresowanymi podmiotami samorządowymi, biznesowymi i organizacjami pozarządowymi.

Prasa lokalna, regionalna i centralna służyć będzie jedynie upowszechnianiu informacji w różnych kręgach potencjalnych beneficjentów i wykonawców Strategii o istnieniu takiego dokumentu i sposobie jego monitorowania i wdrażania, kierując do źródła informacji, jakim będzie Internet.

Promocja i reklama bezpośrednia będzie skierowana do wybranych, potencjalnych wykonawców, inwestorów zidentyfikowanych na podstawie analizy przedsięwzięć inwestycyjnych zawartych w tabeli Harmonogram realizacji zadań.

Powyższa promocja i reklama polegać będzie na bezpośrednim zapraszaniu do negocjacji wybranych podmiotów, mogących być partnerami w realizacji poszczególnych zamierzeń Strategii.

SPIS MAP, RYSUNKÓW, TABEL

Mapa 1 Powiat ząbkowicki na tle województwa dolnośląskiego	14
Mapa 2 Gmina Ciepłowody na tle powiatu ząbkowickiego.....	15
Mapa 3 Ziemia ząbkowicka.....	19
Mapa 4 Mapa szlaków turystycznych w gminie Ciepłowody.....	55
Rysunek 1 Nakładanie się na siebie płaszczyzn	65
Tabela 1 Inwentaryzacja punktów eksploatacji i odsłoneń kopalin na obszarze gminy Ciepłowody wg stanu na 31.12.1995 r.....	26
Tabela 2 Inwentaryzacja zwałów i składowisk odpadów mineralnych na obszarze gminy Ciepłowody wg stanu na dzień 31.12.1995 r.	27
Tabela 3 Zbiorcze zestawienie złóż kopalin o zasobach udokumentowanych, zarejestrowanych, szacunkowych i perspektywicznych	28
Tabela 4 Zbiorcze zestawienie obszarów prognostycznych występowania kopalin na obszarze gminy Ciepłowody wg stanu na dzień 31.12.1995 r.....	29
Tabela 5 Zbiorcze zestawienie wyrobisk i terenów poeksploatacyjnych przeznaczonych do zagospodarowania lub rekultywacji na obszarze gminy Ciepłowody wg stanu na dzień 31.12.1995 r.	29
Tabela 6 Obiekty wpisane do rejestru zabytków.....	32
Tabela 7 Obiekty o cechach zabytkowych	33
Tabela 8 Długość czynnej sieci kanalizacyjnej.....	41
Tabela 9 Mieszkania wyposażone w instalacje wyrażone w %.....	42
Tabela 10 Zasoby mieszkaniowe w gminie Ciepłowody.....	43
Tabela 11 Zmiana liczby ludności na przestrzeni ostatnich lat w gminie Ciepłowody.....	45
Tabela 12 Ludność w gminie Ciepłowody w zestawieniu z danymi regionalnymi i krajowymi	45
Tabela 13 Ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym.....	46
Tabela 14 Wskaźnik obciążenia demograficznego i udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w gminie Ciepłowody.....	46
Tabela 15 Ruch naturalny w gminie Ciepłowody	47

Tabela 16 Zestawienie średniego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w poszczególnych regionach	48
Tabela 17 Usługi oświaty i wychowania w gminie Ciepłowody w roku 2007 r	49
Tabela 18 Dane dotyczące bibliotek, księgozbioru i wypożyczających w gminie Ciepłowody	50
Tabela 19 Struktura użytków rolnych, lasów, nieużytków	52
Tabela 20 Podmioty gospodarcze na obszarze gminy Ciepłowody.....	53